Ազգ
Azg
armenian daily
14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2000 ՇԱԲԱԹ 183 (2151)

ՄԱՀ-ը գալիս է հարկերը հավաքելու

ԵՐԵՎԱՆ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Նոյեմբերի 19-ին Երեւան կժամանի Միջազգային արժութային հիմնադրամի ներկայացուցչական պատվիրակությունը, որը Հայաստանի կառավարության հետ համատեղ կքննարկի 2000 թվականի հոկտեմբերին հարկերի հավաքման խնդիրը: Այդ մասին ՄՆԱՐՔ-ի թղթակցի հետ զրուցելիս հայտնեց Հայաստանում հիմնադրամի մշտական ներկայացուցիչ Կարպիս Իրադյանը:

Նրա կարծիքով, Հայաստանի կառավարությունը չի ապահովում հարկերի հավաքման անհրաժեշտ մակարդակ, որը պետք է կազմի ամսական շուրջ 15 մլրդ դրամ: Մինչդեռ, շարունակեց Իրադյանը, շատ ձեռնարկություններ խուսափում են հարկերի վճարումից, ինչը հանգեցրել է պետբյուջեի դեֆիցիտի գոյացման: Իսկ այն, պարզապես, հնարավոր չէ ծածկել ներքին ֆինանսավորման հաշվին: Կառավարությունն ստիպված կլինի կրճատել բյուջեի ծախսային մասը, որը, Իրադյանի կարծիքով, խնդրի լուծման լավագույն տարբերակը չէ, քանի որ հիմնականում կտուժեն բնակչության անապահով շերտերը: Որպես օրինակ, Իրադյանը Հայաստանի տնտեսական ցուցանիշները համեմատեց զարգացող եւ անցումային շրջան ապրող երկրների ցուցանիշների հետ: Դրանք վկայում են այն մասին, որ Հայաստանի ներքին համախառն արդյունքն (16 տոկոս) անհամեմատ ցածր է մյուս երկրներից, որտեղ այդ ցուցանիշը կազմում է շուրջ 25 տոկոս:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Թուրքերը սպառնում են Հայաստանին. «Նա դեռ կզղջա»

Իսկ իրենք զղջում են Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի համար

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

«Ազգը» հոկտեմբերի 12-ի համարում փորձել էր ցույց տալ Թուրքիայի կողմից ԱՄՆ-ի դեմ ձեռնարկվող հակաքայլերի սնանկությունը, ընդգծելով, որ պատժամիջոցների մասին հայտարարությունները բլեֆ են: Խոսքը տվյալ դեպքում չէր վերաբերում թուրքերի մոտ ԱՄՆ-ին հակազդելու հնարավորությունների բացակայությանը, այլ Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի առնչությամբ ապավինելով Վաշինգտոնին, հենց նրա դեմ էլ հակաքայլեր ձեռնարկելու Թուրքիայի ղեկավարության տրամաբանությունից զուրկ տրամադրությունների մասին էր:

Տրամաբանությունից միանգամայն զուրկ է նաեւ հակաքայլերի ձեռնարկումն ընդդեմ Հայաստանի, քանի որ Թուրքիան մերժելով վերջինի հետ դիվանագիտական հարաբերությունները ու ենթարկելով շրջափակման, ինքն է սպառել այդ հնարավորությունները: Այդ իսկ պատճառով սպառնալիքը Հայաստանի վրա ազդելու միջոց է դարձել թուրքերի համար: Դրա արդյունավետությունը, սակայն, անմիջականորեն պայմանավորված է սպառնացողի խոսքից գործի անցնելու կարողություններով: Հիշեցման կարգով նշենք, որ 1992-ին Թուրքիան Հայաստանի սահմանին հավելյալ զորքեր կուտակեց, դրանք բերվեցին մարտական բարձր պատրաստվածության, նույնիսկ գլխավոր շտաբի կողմից մեր հանրապետության նկատմամբ «Կիպրոսի տարբերակը» կիրառելու ծրագիր մշակվեց: Դա ենթադրում էր Հայաստան ներխուժել եւ արագ զավթել նրա տարածքի մի մասը: Մարշալ Շապոշնիկովի բանավոր նախազգուշացումը, սակայն, բավական էր, որպեսզի թուրքերը չհամարձակվեն Հայաստան ներխուժել:

Այսպիսով, Թուրքիայի ռազմական ներխուժումը Հայաստան, որ չձեռնարկված հակահայաստանյան միակ քայլն էր, ձախողվեց: Այդ ընթացքում Հայաստանը շնորհիվ Ռուսաստանի զինակցության, ազդեցիկ գործոնի վերածվեց Անդրկովկասում:

Տես ▸ էջ 2

ԱՐԱԲ-ԻՍՐԱՅԵԼԱԿԱՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ

Պաղեստինում բախումները վերաճեցին պատերազմի

Բարաքը կազմելու է «ազգային փրկության կառավարություն»

Արաֆաթի հայտարարությամբ՝ այժմ խոսքը պատերազմի մասին է

ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆ

Պաղեստինյան ինքնավարության տարածքում գտնվող Ռամալլահ քաղաքի արյունոտ միջադեպը պատճառ դարձավ, որ երկու շաբաթ տեւած պաղեստինա-իսրայելական բախումները վերածվեն իսկական պատերազմի: Ամեն ինչ սկսվեց հոկտեմբերի 12-ի առավոտյան, երբ իսրայելցի 2 զինվորներ, ըստ երեւույթին պատահաբար, հայտնվեցին պաղեստինա-իսրայելական սահմանագծից քիչ հեռու, պաղեստինյան Ռամալլահ քաղաքի ոստիկանության արգելափակոցի մոտ: Ենթադրվում է, թե նրանք զորանոց վերադառնալիս մոլորված պահեստայիններ էին: Ինչեւէ: Նախկինում նման դեպքերում մոլորյալներին վերադարձնում էին: Բայց վերջին օրերի լարվածության պատճառով մոլեգնած պաղեստինցիների ամբոխը բզկտեց երկու իսրայելցիներին եւ վայր նետեց ոստիկանության շենքի պատուհանից: «Մոնդ» թերթի տվյալներով, նրանցից մեկի դիակը փորձել էին այրել: Այդ պահին պատահաբար ներկա էին իտալացի հեռուստալրագրողներ, որոնք նկարահանեցին տեսարանը: Ըստ որոշ աղբյուրների, զոհվել են 3 իսրայելցիներ:

Տես ▸ էջ 5

Ստրասբուրգում հանդիպեցին Օսկանյանն ու Գուլիեւը

ԲԱՔՈՒ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Եվրախորհրդին Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միաժամանակյա անդամակցության համար ջանքեր դրսեւորելու փոխադարձ պատրաստակամություն են հայտնել երկու հանրապետությունների արտգործնախարարներ Վարդան Օսկանյանն ու Վիլայաթ Գուլիեւը: Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարների հանդիպումը կայացել է հոկտեմբերի 12-ին Ստրասբուրգում: Կողմերը քննարկել են նաեւ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման շուրջ առկա իրավիճակը, Լեռնային Ղարաբաղի գծով ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի գործունեությունը, երկու երկրների նախագահների երկխոսությունը եւ այլ հարցեր:

Ամենայն հայոց կաթողիկոսը ժամանեց Եգիպտոս

ԵՐԵՎԱՆ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Հոկտեմբերի 12-ին Ղպտի Ուղղափառ եկեղեցու պետ պատրիարք Շնուդա Պապ III-ի հրավերով Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետություն ժամանեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը: Ինչպես ՄՆԱՐՔ գործակալությանը հաղորդեց Հայաստանի արտգործնախարարության խոսնակ Արա Պապյանը, Կահիրեի միջազգային օդանավակայանի բարձրաստիճան հյուրերի սրահում Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին ԵԱՀ ԱԳ նախարարի ներկայացուցիչը, Ղպտի Ուղղափառ եկեղեցու եւ Շնուդա Պապ III-ի անձնական ներկայացուցիչները, Հունաց Պատրիարքի փոխանորդը, Կահիրեում ՀՀ դեսպանը, դեսպանության անձնակազմը, եգիպտահայ համայնքի բազմաթիվ ներկայացուցիչներ: Օդանավակայանից Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակությունն ուղեւորվեց Շնուդա Պապ III-ի նստավայր, ուր երկու հոգեւոր պետերը քննարկեցին քույր եկեղեցիների հետագա հարաբերությունների զարգացման ու ամրապնդման հեռանկարները, ապա հաջորդաբար պատգամ ուղղեցին ներկա գտնվող ավելի քան հինգ հազար հավատացյալներին: Վեհափառ Հայրապետը հրավիրեց Շնուդա III-ին Հայաստան՝ մասնակցելու Քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի տոնակատարություններին: Հրավերը սիրով ընդունվեց: Արարողության ավարտից հետո Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Կահիրեի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցի եւ Հայոց առաջնորդարան: Ն.Ս.Օ.Տ.Տ Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցը Եգիպտոս շարունակվում է: Այցի ընթացքում նախատեսվում են Վեհափառ Հայրապետի հանդիպումները ԵԱՀ ԱԳ նախարար Ամր Մուսայի հետ:

Պայթեցվել է Եմենում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանատունը

ՍԱՆԱ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հոկտեմբերի 12-ին Եմենի մայրաքաղաքում բրիտանական դեսպանության շենքում պայթյուն է եղել: Պայթյունի պատճառները պարզվում են: Այս պահի դրությամբ հայտնի է, որ տուժածներ չկան, քանի որ պայթյունի պահին շենքում ոչ ոք չի եղել: Մինչդեռ պայթյունից վնասվել է շենքի մի մասը, իսկ պատահարի հետաքննությունը կատարելու են Լոնդոնից արդեն Եմեն մեկնած քննիչները:

Պայթյուն ամերիկյան հածանավում

ԱԴԵՆ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հոկտեմբերի 12-ին Եմենում ամերիկյան "USS Cole" հածանավում պայթյուն է որոտացել, որի հետեւանքով զոհվել են 6 նավաստիներ, 35-ը ստացել են տարբեր ծանրության վերքեր: Եվս 12 նավաստիներ մինչեւ հիմա համարվում են անհետ կորած: Հոկտեմբերի 13-ին Ադենի նավահանգիստ են ժամանել ամերիկյան մասնագետներ պայթյունի պատճառները հետաքննելու: Այդ կապակցությամբ ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնը հանդես է եկել հայտարարությամբ՝ նշելով, որ որոշակի հիմքեր կան կասկածելու, որ պայթյունը նախապատրաստվել է «ոմանց» կողմից, եւ եթե պարզվի ահաբեկչական գործողության փաստը, ապա «մեղավորները անպատճառ կպատժվեն»:

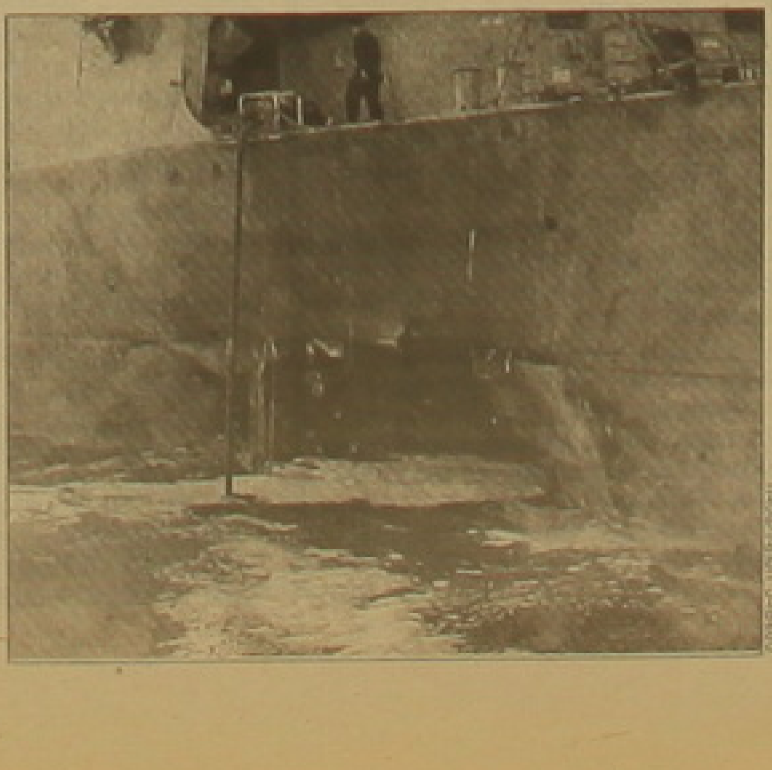

Ավելի ուշ տեղեկատվություն է ստացվել, որ պայթյունը տեղի է ունեցել այն բանից հետո, երբ պայթուցիկով բեռնված փչովի մակույկը մխրճվել է նավահանգստում լցավորման համար կանգնած հածանավի մեջ:

«ՀԱԿԱՍՏՎԵՐ»

«ԱԺ վերահսկիչ պալատը պիտի նորովի պայքարի իսկական չափեր ընդունած պետական չարաշահումների դեմ»

Չարաշահողների անունները սովորականի պես շրջանցելով՝ օրենսդրական փոփոխությունների նախաձեռնությամբ է հանդես գալիս պատգամավոր Արթուր Բաղդասարյանը

ԱՆՈՒՇ ՊՈՒԼԱԹՅԱՆ

«ՁԼՄ-ները ընդդեմ կոռուպցիայի» ծրագրի շրջանակներում երեկ սեմինար էր կազմակերպել «Հակաստվեր» հասարակական կազմակերպությունը: «Որքանո՞վ է անկախ եւ հրապարակային Հայաստանում ֆինանսական վերահսկողության գերագույն մարմինը՝ ԱԺ վերահսկիչ պալատը». այս հարցադրմանը պատասխանելու համար կազմակերպությունը հրավիրել էր «ՀՀ վերահսկիչ պալատի մասին» օրենքի փոփոխությունների հեղինակ, ԱԺ պատգամավոր Արթուր Բաղդասարյանին («Օրինաց երկիր»):

Վերջինս նախ տեղեկություններ հաղորդեց ԱԺ վերահսկիչ պալատի մասին. օտարերկրյա վարկերի ու փոխառությունների նպատակային օգտագործմամբ վերահսկելու գործառույթ ունեցող այս պետական մարմինն ունի մի քանի տարվա պատմություն եւ մինչ այժմ իրականացրել է վարկերի կիրառմանն ու պաշտոնական չարաշահումներին առնչվող 43 ուսումնասիրություն, որոնց մի մասին ընթացք է տրվել, հարուցվել են քրեական գործեր (օրինակ, չինական վարկի յուրացման փաստը, ոռոգման համակարգի համար նախատեսված վարկի չարաշահումները եւ այլն), սակայն վերջնական պատկերում այդ բացահայտումներն անարդյունք են անցել, քանի որ ոչ ոք չի պատժվել՝ բացառությամբ քավության նոխազ դարձած մի քանի մանր պաշտոնյաների: Որպեսզի ֆինանսական վերահսկողության բնագավառում արդյունավետ տեղաշարժեր նկատվեն, Արթուր Բաղդասարյանի կարծիքով՝ անհրաժեշտ է կամ բոլորովին նոր օրենք ընդունել՝ մեծացնելով վերահսկիչ պալատի լիազորությունները, կամ էլ ստեղծել միասնական ֆինանսական վերահսկողություն իրականացնելու կոչված մի մարմին, որը կլիներ բավականաչափ անկախ՝ հնարավոր ճնշումներից զերծ մնալու:

Տես ▸ էջ 3

Ընթացիկ

Երբ Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի հաղթարշավը ալիքներով են ընդունում ԱՄՆ կառավարությունն ու Թուրքիան, այն պատմական արդարությունը վերականգնելու հույսեր է ներշնչում ինչպես հայ հասարակությանը, այնպես էլ Հայ հեղափոխական դաշնակցությանն ու նրա Հայ դատի հանձնախմբի անդամներին:

Այս կապակցությամբ ՀՅԴ Բյուրոյի հերթական լիագոր համագումարին, որն այս օրերին տեղի է ունենում Երեւանում, մասնակցելու են եկել Մարիո Նալբանդյանն ու Կարո Արմենյանը: Առաջինը եղել է Հարավային Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախմբի նախագահ, ապա նաեւ՝ նախագահ, աշխատել է որպես Արգենտինայի խորհրդարանի արտաքին հարցերի հանձնաժողովի խորհրդատու: 1989-ից Ուաշինգտոնում ՀՅԴ Բյուրոյի ներկայացուցիչն է: 1995-ին ընտրվել է Բյուրոյի անդամ, այս տարի՝ վերընտրվել:

Կարո Արմենյանի հետ, որն ավարտել է Բոստոնի համալսարանի տնտեսագիտության բաժինը, եղել է Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախմբի նախագահ, գլխավորել Բյուրոյի հատուկ հանձնաժողովը, որը զբաղվում էր Հայաստանի տնտեսության զարգացման հարցերով: Բանաձեւի օրջանառության մեջ դնելը եւ նրա հաղթարշավը կապելով սփյուռքի, մասնավորապես ամերիկահայության ակտիվ գործունեության հետ նշված գործիչներն այնուամենայնիվ հոխորտային, որ իրենց ներդրումն այդ հարցում առավել քան ցայտուն է: Սակայն բնական է, որ ունենալով այնպիսի խոչընդոտ, ինչպիսին ԱՄՆ կառավարությունն ու Թուրքիայի հակաքայլերն են, հայկական լոբբինգը չէր կարող նման լուրջ հաջողությունների հասնել: ՀՅԴ Բյուրոյի դիվանի վերոհիշյալ անդամները հակված էին հաջողությունները կապել ԱՄՆ մոտալուտ նախագահական ընտրությունների հետ եւ տարվող երկու գործընթացների միջեւ կապ տեսնել, որը սակայն այդքան էլ հիմնավորված չինչեց: Նրանց խոսքից չպարզվեց, թե այդ դեպքում ինչու է ԱՄՆ նախագահն այդքան շահագրգռված բանաձեւի տապալման Թուրքիայի ջանքերով, այն դեպքում, երբ նախագահության ամենահավանական թեկնածուներից մեկն իր կուսակցության ու իր պարտադիր ներկայացուցիչն է, իսկ ինքը շուտով ավարտում է պաշտոնավարության շրջանը: Ինչպես նաեւ այն, թե հատկապես ինչո՞ւ է իր որոշմամբ Կոնգրեսը վտանգի ենթարկում ռազմավարական կապերով ամրապնդված երկու երկրների՝ ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի հարաբերությունները, երբ վերջինս հանդես է գալիս հակաքայլերի դիմելու վճռականությամբ:

Սրա հետ կապված ՀՅԴ-ն լրջություն սակայն չի տեսնում եւ գտնում է, որ հավաստեց, որ երեկ հանրապետության նախագահի հետ ունեցած հանդիպման ընթացքում իրենք, ի թիվս այլ հարցերի, բարձրացրել են այդ շանտաժների հնարավոր հետեւանքների հարցը եւ, թե որքանով է Հայաստանը պատրաստ դիմագրավելու դրանց: Ամեն դեպքում, ըստ Կարո Արմենյանի, Ներկայացուցիչների պալատի՝ բանաձեւի շուրջ լսումները, որոնք կոնգրեսականներից մեկի մահվան պատճառով տեղափոխվել են գալիք երեքշաբթի, կհաստատի ԱՄՆ-ի հասարակայնության դիրքորոշումն առ այն, որ Հայաստանն իրոք պահանջներ ունի Թուրքիայից, եւ դա

Թուրքիայի շանտաժներն ապարդյուն են

Համոզված են ՀՅԴ Բյուրոյի անդամները

Նախագահ Ռ. Քոչարյանը երեկ ընդունեց ՀՅԴ Բյուրոյի նիստի անդամներին:

դա ընկած է հենց այդ պետության շահերի հիմքում: Այն սպառնալիքները, որոնց տարափն այսօր տեղում է Հայաստանի եւ ԱՄՆ-ի գլխին, շանտաժ համարվեցին, որոնք սակայն օգուտ չեն տալու, քանի որ Անկարան ոչ միայն հարցականի տակ չի դնի Վաշինգտոնի հետ իր հարաբերությունները, այլ նաեւ ունի Եվրամիությանն անդամակցելու խնդիր, որի առաջադրած պայմանները (ներառյալ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցը) նա չի կարող շրջանցել:

Միաժամանակ, սակայն Բյուրոյի անդամ Վահան Հովհաննիսյանը հաշվի է առնում միջազգային հանրությունը: Բանաձեւի ընդունումը չպիտի միաժամանակ խոչընդոտ հանդիսանա ղարաբաղյան հարցի կարգավորմանը, այլ ընդհակառակը՝ համոզվածություն հայտնվեց, թե հարցի լուծումը կօժանդակի հակամարտության կարգավորման գործընթացին: Սակայն, թե որո՞նք էին դրա երաշխիքները եւ թե ինչու Թուրքիան պիտի ծափահարի ղարաբաղյան հարցի մեր օգտին լուծմանը, այդպես էլ պարզ չդարձավ:

ԳՈՌ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԱՄՆ-ը 600 հազար դոլար է հատկացնում երաշտի վնասները մեղմելու համար

Ամերիկյան կազմակերպություններն արձագանքել են Հայաստանում երաշտի պատճառած վնասները մեղմելու համար ՀՀ կառավարության խնդրանքին: Երաշտից ամենամեծ վնասը կրած շրջանների ու գյուղերի գյուղացիներին կհասցվի 600.000 դոլար, տեղեկացնում է Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանությունը: Ավելի ճիշտ, սույն գումարով կգնվի սերմացու, որը իրական արժեքի 25 տոկոսով կտրամադրվի գյուղացիներին: Ծրագիրը համակարգում եւ ֆինանսավորում է ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանատունը: Սերմացուն, ի դեպ, նախատեսված չէ մարդկանց կամ կենդանիների սպառման համար:

Քրեական գործ Դեբեդի ձկների թունավորման կապակցությամբ

ԼՈՌԻ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Դեբեդ գետում ձկների թունավորման առնչությամբ Լոռու մարզի դատախազությունը քրեական գործ է հարուցել: Ինչպես «Նոյյան տապանի» թղթակցի հետ զրույցում նշեց մարզի դատախազ Արթուր Մկրտչյանը, բնապահպանական տեսչության եզրակացության համաձայն՝ ձկների թունավորման պատճառը եղել է քլորը: Դատախազությունն այս հիման վրա քրեական գործ է հարուցել ՀՀ ՔՕ 167 հոդվածի հատկանիշներով, այսինքն, ապօրինի կերպով՝ քլորի օգտագործում ձկնորսության համար: Դատախազը հայտնեց, որ մինչ օրս մեղավորները բացահայտված չեն, եւ գործի նախաքննությունը շարունակվում է:

Հայաստանում ավտոմեքենաների վարձութային սպասարկում

ԵՐԵՎԱՆ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: "Դայմլեր-Կրայսլերի"-ի պաշտոնական դիլեր «Ինտերմոտոր Արմենիան» բանակցություններ է վարում "Hertz" ֆիրմայի հետ Հայաստանում «Ավտոմեքենաներ վարձակալությամբ» ծրագրի իրականացման վերաբերյալ: Նման ֆիրմաների ծառայություններից հիմնականում օգտվում են զբոսաշրջիկները ու գործարարները, որոնք կարող են ավտոմեքենա պատվիրել դեռ մինչեւ այս կամ երկիր ժամանելը:

"Hertz" ֆիրման, որն առաջարկում է ավտոմեքենաների վարձութային սպասարկման ծեւը, ներկայացուցչությունների ցանց ունի աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներում եւ առաջատարն է տվյալ ոլորտում: "Hertz"-ը արդեն գրասենյակներ է բացել Վրաստանում եւ Ադրբեջանում: Հայաստանում սպասարկման այդ տեսակը կազմակերպվելու է առաջին անգամ եւ կարեւոր խնդիրներից մեկը կլինի ավտոմեքենաների ապահովագրման հարցը: Մասնագետների կարծիքով, Հայաստանում այդ սպասարկման համար շուկան արդեն ձեւավորված է եւ աստիճանաբար կընդլայնվի:

Սպանությունը բացահայտվեց. օձը կրկին... տաքացնողին կծեց

Ինչպես հաղորդում է Սյունիքի մարզային դատախազության քննիչ Ռ. Հարությունյանը, դեպքից ընդամենը 4 օր անց, թարմ հետքերով, բացահայտվել է Գորիս քաղաքում կատարված սպանությունը. էմմա Տիգրանի Սարգսյանին սպանել էր նրա ամենավստահելի մարդկանցից մեկի՝ Կարինե Կոմունայի Մկրտչյանի 21-ամյա որդին՝ Իշխան Համլետի Միքայելյանը, որին, դեպքից ընդամենը 2 օր առաջ, մեծակված սովորությամբ, այգու աշնանային բարիքներից բաժին էր հանել սպանվածը: Ճշմարի՞տ է, իրավ, որ «օձը տաքացնողին է կծում»:

«Ազգի»՝ «Որքանո՞վ է ճշմարիտ Իշխանի հոգեկան անառողջության մասին ժողովրդի մեջ շրջանառվող կարծիքը» հարցին Ռ. Հարությունյանը պատասխանեց. «Առայժմ դժվարանում եմ հիմնավորված կարծիք հայտնել, բայց տղան ծառայել է բանակում, ֆիզիկապես առողջ է»:

Կրկին ժողովրդի մեջ տարածված, մոր հանցակից լինելու առնչությամբ, Ռ. Հարությունյանն ասաց. «Մասնակցության ապացույցներ առայժմ չկան, բայց որ նա լիովին տեղյակ էր որդու արարքին ու լռում էր, փաստ է»: Նախաքննությունը շարունակվում է:

ԼԵՆԱ ՀՈՎԱՆԵՓՅԱՆ
Գորիս

Թուրքերը սպառնում են Հայաստանին. «Նա դեռ կզղջա»

Սկիզբը էջ 1

Հետեւաբար, Թուրքիան սպառնալով Հայաստանին, առավելագույնս կարող է հայկական գործոնին բախվել, իսկ բախումն էլ ավելի կբուլացնի նրա առանց այդ էլ հեղհեղուկ դիրքերն Անդրկովկասում՝ ստեղծելով ինչպես սեփական նախաձեռնությունների, այնպես էլ ամերիկյան ծրագրերի ծավալման անհրաժեշտ նախադրյալներ:

Հարցը սակայն թուրքական սպառնալիքի մանրկությունը չէ, ոչ էլ ԱՄՆ-ի Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատում քննարկվող բանաձեւի առնչությամբ Հայաստանի դեմ կատարված ոտնձգությունների անհեթեթությունը, այլ թուրքական իրականության մեջ արմատակալած հայատյացությունն է: Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի արձագանքները այդ հայատյացության հերթական դրսեւորումներն են: Ինչ վերաբերում է դրանց բնույթին, ապա դա առավելագույնս արտահայտվում է «Օրթադողու» թերթի սեպտեմբերի 25-ի համարում, որտեղ Նազմի Չելենգը «Հայերը թուրքական ապտակի են կարոտ» խորագրով գրում է. «Հայ ազգը էությամբ փչացած է: Նենգությունը մտել է նրանց արյան մեջ: Թեեւ Թուրքիան ռազմավարական շահերի ընդհանրությունից ելնելով չի կարող բանաձեւի համար խզել իր հարաբերությունները ԱՄՆ-ի հետ, բայց միանգամայն ի վիճակի է դաս տալ հայ ընտրին»:

Թուրքական վերոհիշյալ արձագանքների լկտիությունը ցույց տալու առումով ոչ պակաս բնորոշ է Ռահիմ Էրի հոդվածը, որ հրապարակվել է «Թուրքիյե» թերթի նույն օրվա համարում: Հոդվածագիրն իր կառավարությանը խելք է սովորեցնում, խրատելով ամբողջովին փակել Հայաստանի օդային տարածքը, որպեսզի նա այլ ելք չունենա, քան վրեժխնդրությամբ զբաղվելու փոխարեն խնդրի ինքնակամ ընդգրկվել Թուրքիայի կազմում: Երբ վերջում ավելացնում է. «Թո՛ղ Հայաստանը դառնա մեր 81-րդ վիլայեթը»:

Վերոհիշյալ թերթերը հարում են «Գորշ գայլերի» քաղաքական կազմակերպության Ազգայնական շարժում կուսակցությանը: Հայատյացության դրսեւորումները սակայն այս թերթերով չեն սահմանափակվում: Քանի որ դրանով տառապում են նաեւ քաղաքական գործիչները, ուստի դա համատարած բնույթ է տանում Թուրքիայում: Այդ գործիչներից թերեւս կարելի է առանձնացնել Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ, «Մայր հայրենիք» կուսակցության պատգամավոր Քյամրան Ինանին, որը հոկտեմբերի 5-ին հայտարարում էր. «ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի օրակարգում գտնվող այսպես կոչված Հայոց ցեղասպանության բանաձեւից տուժողը Հայաստանն է լինելու: Հայերը դեռ կզղջան բանաձեւի համար»: Ինանը չի նշում, թե ե՞րբ: Հայտնի չէ, բայց որ թուրքերը Հայաստան ներխուժելու հնարավորություն չունենալու պատճառով դեռ 1992-ից են զղջում՝ անհնայտ է: Նրանք, ըստ երեւույթին, զղջալու այլ պատճառներ էլ ունեն: Ներկա փուլում այդ պատճառներից կարեւորագույնը Հայաստանում Ցեղասպանության հարցի բարձրացումն է պետական քաղաքականության մակարդակի եւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրաժարականը:

Այդ առումով պատահական չէ, որ սեպտեմբերի 29-ին թուրքական պետհեռուստատեսության ուղիղ եթերում «Հյուրիեթի» քաղաքական մեկնաբան Մուհարրեմ Սարըքայան, նկատի ունենալով ցեղասպանության բանաձեւը, ասաց. «Այս ամենը Քոչարյանից է բխում: Նա է խրախուսել: Մինչդեռ, Տեր-Պետրոսյանի օրոք նման բաներ չկային: Ավելին, երկու երկրների հարաբերությունները նկատելիորեն զարգանում էին: Քաղաքական գործիչների, խորհրդարանականների մակարդակով փոխադարձ այցեր էին կատարվում: Այս ջերմ մթնոլորտն իր դրական ազդեցությունն էր թողել ղարաբաղյան հակամարտության վրա: Մշակվել էին մի շարք ծրագրեր: Նույնիսկ կողմերի միջեւ պայմանավորվածություն էր ձեռք բերվում, որպեսզի Ղարաբաղի մի մասը կցվի Հայաստանին, իսկ Նախիջեւանն ուղղակիորեն միանա Ադրբեջանին: Բայց երբ Տեր-Պետրոսյանը հրաժարվեց ու նախագահի պարտականությունները ստանձնեց Քոչարյանը, հարաբերությունները հետեւողականորեն սրվեցին»:

Սրման պատճառը նույն օրվա հաղորդման մեջ ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի որդեգրած այսպես կոչված կոշտ քաղաքականությամբ պայմանավորեց Անկարայի համալսարանի պրոֆեսոր Հուսեյն Բաղջըն, ավելացնելով. «Քոչարյանը հենվում է սփյուռքի վրա: Ծայրահեղ ազգայնամոլ է, ահա թե ինչու դաշնակներն աջակցում են նրան»: Հոկտեմբերի 5-ին համանման մտքեր նույն հեռուստատեսության ուղիղ եթերում արտահայտեց Բիլքենթ համալսարանի պրոֆեսոր Դույգու Բազօղլու Սեզերը, ընդգծելով. «Տեր-Պետրոսյանը Թուրքիայի համար հարմար անձ էր: Դրական անձնավորություն էր՝ բոլորովին այլ աշխարհայացքի տեր: Դժբախտաբար այս առիթը մենք բաց ենք թողել: Նրան փոխարինած Քոչարյանն ազգայնամոլ է, գրոհային կեցվածքով: Նա այսպես կոչված ցեղասպանության հարցը դարձրեց պետական քաղաքականություն»:

ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատում Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի քննարկմանը թուրքական մամուլի լկտի արձագանքները, թուրք քաղաքական գործիչների ցինիկ արտահայտությունները, ինչպես նաեւ վերոհիշյալ գիտնականների «գնահատականները» նախագահ Քոչարյանին ցույց են տալիս, որ Թուրքիան էլ հայատյացությունն է պետական քաղաքականություն դարձրել: Կայացած պետությունները որդեգրած քաղաքականությունից հետ չեն հրաժարվում, հատկապես երբ խնդրո առարկան Հայաստանն ու հայերն են, եւ նրանց նկատմամբ Թուրքիայի վերաբերմունքը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ծ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562863, AT&T (3742) 151065,
e-mail: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՀՐԱՅՐ ՁՈՐԵԱՆ / հեռ. 529353
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

50-ամյա «Կանազը» կրկին աշխատում է

Այս ամիս լրանում է Քանաքեռի ալյումինի գործարանի հիմնադրման 50 տարին, որի հիման վրա արդեն 5 ամիս գործում է հայ-ռուսական «Արմենալ» ՓԲԸ-ն: «Կանազը» ավանդաբար համարվել է Հայաստանի արդյունաբերության հիմնասյուներից մեկը, որը սակայն 90-ական թվականների սկզբներին հայտնվեց ծանր վիճակում: Ճիշտ է, ձեռնարկությունը կարողացավ զերծ մնալ արտադրական մյուս օբյեկտներին համակած սարքավորումների թալանից, բայց ի վիճակի չեղավ «վերապրել» Խորհրդային Միության փլուզմանը հաջորդած ցնցումներից հետո: Պարապուրդից դուրս գալու եւ ձեռնարկությանը վերակենդանացնելու նպատակով 1999 թ.-ին ՀՀ կառավարությունը հայտարարեց մրցույթ, որը առաջարկներ ներկայացրած 4 ընկերություններից շահեց «Սիբիրյան ալյումին» («Սիբալ») ռուսական արդյունաբերական խումբը: Ի դեպ, վերջինս միավորվելով «Սիբիրյան նավթ» խոշոր ընկերության հետ, կազմեց «Ռուսական ալյումին» («Ռուսալ») ընկերությունը: «Սիբալի» նախագահ Օլեգ Դերիպասկայի հետ 1999 թ. օգոստոսին Վազգեն Սարգսյանի գլխավորած կառավարությունը արձանագրություն ստորագրեց համատեղ ձեռնարկության ստեղծման տեխնիկատնտեսական հիմնավորման նախապատրաստման մասին: Այսօր արդեն համատեղ ձեռնարկությունը գոյություն ունի 56 տոկոս «Կանազի» եւ 44 տոկոս «Սիբալի» բաժնեմասերով: Սակայն այս հարաբերակցությունը հետագայում փոփոխվելու է եւ «Կանազն» ունենալու է «Արմենալի» բաժնետոմսերի 26 տոկոսը, «Սիբալը»՝ 74-ը: Ռուսական կողմը պետք է 20 մլն դոլարի ներդրումներ կատարի: Դա հնարավորություն կտա արմատապես նորացնել սարքավորումները եւ թողարկել միջազգային որակական չափանիշներին համապատասխանող արտադրանք: «Սիբալը» ծրագրում է 25 տոկոսով ավելի արտադրանք ստանալ «Արմենալում», քան պարտավորվել էր ՀՀ կառավարության հետ ստորագրած պայմանագրում: Համատեղ ձեռնարկության գործունեության եւ հեռանկարների մասին առավել մանրամասն տեղեկություններ հաղորդեց արտադրության գծով տնօրեն Լեոնիկ Խոյանը: Ըստ այդմ, «Արմենալի» գործարկումից (ս. թ. մայիս ամսից) ի վեր արդեն արտադրվել է 500 տոննա ապրանք եւ շուրջ 30 փորձանմուշներ են ուղարկվել Եվրոպայի, Միջին Արեւելքի, Հարավային եւ Հարավ-Արեւելյան Ասիայի երկրներ: Բոլոր դեպքերում ստացվել են դրական արձագանքներ: Արդեն արտադրանք առաքելու մասին պայմանագրեր են կնքվել գերմանական, իտալական, թուրքական եւ իրանական ընկերությունների հետ: Մինչեւ տարեվերջ կթողարկվի ընդհանուր առմամբ 1000 տոննա արտադրանք: 2001 թ.-ին նախատեսվում է արտադրել 23 հազար տոննա փայլաթիթեղ, որտեղ բարակ 7 միկրոն հաստությամբ փայլաթիթեղի ծավալը կկազմի շուրջ 30 տոկոս: Համեմատության համար նշենք, որ ամենաբարձրորակ համարվող բարակ փայլաթիթեղ խորհրդային տարիներին գրեթե չէր արտադրվում, եւ թողարկված 24 հազար տոննայի մեջ գերակշռում էր 40 միկրոն հաստությունը: Ներկայումս «Արմենալի» արտադրանքն արտահանվում է Թուրքմենստան եւ Ռուսաստան, ընկերությունում աշխատում է 517 աշխատակից՝ 110 դոլար միջին աշխատավարձով: Այսինքն գործարանը գործում է իր հզորությունների 70 տոկոսով: Ըստ պայմանագրի, աշխատակազմի թիվը հասցվելու է մինչեւ 800-ի՝ 170 դոլար միջին աշխատավարձով: Այս առնչությամբ «Ռուսալի» ներդրումային կոմիտեն արդեն ճշտել է «Արմենալի» բիզնես-ծրագիրը:

Արտադրության գծով տնօրենն անդրադարձավ նաեւ ներքին շուկայում փայլաթիթեղի պահանջարկին, որը ըստ էության չնչին է: Լեոնիկ Խոյանը հայտնեց, որ արդեն հաջորդ շաբաթվանից Հայաստանում փայլաթիթեղը կէժանանա մոտ 50 տոկոսով: «Արմենալին» պատվերներ են տվել նաեւ տեղական մի շարք ձեռնարկություններ: Դրանք են «Գրանդ տոբակոն», «Գրանդ քենդին», «Թամարան», «Շանթը», «Աշտարակ-կաթը», որոնք իրենց արտադրանքի փաթեթավորման համար անհրաժեշտ փայլաթիթեղը ստանում էին արտերկրից: «Արմենալի» հետ այս ձեռնարկությունների համագործակցության պատճառը Լեոնիկ Խոյանը համարեց սեղմ ժամկետում եւ անհամեմատ ցածր գներով պատվերների կատարումը իրենց կողմից:

Այսպիսով, վերոնշյալը նկատի ունենալով, կարող ենք փաստել, որ մի շարք ընկերությունների (չեխական, կանադական, իրանական, ֆրանսիական եւ ռուսական) հետ համագործակցության անհաջող փորձերից հետո «Կանազը» վերջապես գտավ իր հնարավորությունների օգտագործման եւ զարգացման ամենաշահավետ տարբերակը:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՍԿԻԶԲ

Անկարգություններ

Շատ մարդիկ կան, որոնք չար են: Բայց նրանց բալիկները չար չեն: Ուղակի անկարգ են: Իսկ, ով գիտի ինչ է անկարգությունը: Ես ձեզ շատ եմ խնդրում որպեսզի դուք պատասխանեք իմ հարցին: Իսկ, դուք ինչ պատասխան եք տալիս իմ այդ հարցին:

ՍՈՍԵ ՍԱՅԻԼՅԱՆ

Այս փոքրիկ հոդվածիկի հեղինակը շատ փոքրիկ, ընդամենը 5,5 տարեկան աղջնակ է, որն իր տպավորությունն է ներկայացնում աշխարհի ու մարդկանց մասին: Երեկ նա պատահմամբ մուտք գործեց խմբագրություն եւ խմբագրի սեղանին դրեց իր հոդվածիկը: Խմբագիրը կարդաց եւ մակագրեց «Տպագրել նույնությամբ, առանց սրբագրական աղավաղումների»: Փոքրիկն արդեն հասցրել է հասկանալ, որ աշխարհում կան նաեւ չար մարդիկ, որոնք ոչ թե չար են ծնվել, այլ չարացել են: Ապացույց՝ նրանց բալիկները, որոնք չար չեն, այլ պարզապես անկարգ են: Իսկ ի՞նչ է տարբերությունը չարի ու անկարգի միջեւ: Արդյոք անկարգ բալիկները հետագայում չար կդառնա՞ն, թե՞... Փորձեք պատասխանել երեխայի հարցին: Չէ՞ որ նա շատ է խնդրում: Եվ առաջին հերթին թող պատասխանեն այն մարդիկ, որոնց ձեռքում է գտնվում մեր երկրի ճակատագիրը, բոլոր անկարգ ու դեռեւս անկարգ չդարձած մեր բալիկների ապագան:

«Ազգ»

Դատարանն ունե՞ր ձեր օգնության կարիքը, տիկին Զ. Ամիրխանյան

«Ա1+» հեռուստաալիքով հեռարձակվող «Դասական ալիք» հոկտեմբերի 12-ի հերթական հաղորդումով օգնության ձեռք էր մեկնել վերաքննիչ դատարանին... պաշտպանելով ինձնից: Միանշանակ չեմ կարող պնդել՝ հաղորդման հեղինակ Զուլիետա Ամիրխանյա՞նն էր ցանկացել հաճոյանալ դատարանին, թե՞ դատարանն իսկապես նրա պաշտպանության կարիքն ուներ: Բայց դա կարելի էր անել նաեւ դատաքննությանը մասնակցելով:

Էկրանից պաթետիկ հայտարարում է, որ ես՝ լրագրող Սառա Պետրոսյանս, վիրավորել եմ քաղաքացի Անուշ Հովհաննիսյանի պատիվն ու արժանապատվությունը, որովհետեւ լրագրող լինելով հոդված գրելու հնարավորություն եմ ունեցել: Փոխադարձեմ նույն սկզբունքով՝ վերաքննիչ դատարանն էլ հնարավորություն ունի վճիռ կայացնելու՝ իրեն ցանկալի վճիռն է կայացնում: Ինքդ էլ հաղորդում պատրաստելու հնարավորություն ունես՝ քեզ ցանկալի տեսքով ես պատրաստում:

Որքանով տեղյակ եմ, «Եվրասիա» հիմնադրամը շնորհները Զ. Ամիրխանյանին շնորհում է՝ դատաիրավական համակարգով հետաքրքրվող լրագրողների մասնագիտական պատրաստվածությունը բարձրացնելու համար եւ, կարծում եմ, այդ սկզբունքից ելնելով հաղորդման հեղինակն ամենից առաջ պետք է հետաքրքրվեր, թե ինչո՞ւ են հայց ներկայացրել լրագրողի եւ լրատվամիջոցի դեմ: Գուցե սխալվո՞ւմ եմ եւ ճիշտ չեմ ըմբռնել «Դասական ալիքի» նշանակությունը, դա էլ դատարանի «02»-ն է:

Ճիշտ է, մեջբերումը կատարեցի դատարանի վճռից. «Ս. Պետրոսյանը լինելով Ժ. Քոչարյանի ներկայացուցիչը եւ որպես թղթակից հնարավորություն ունենալով հոդված տպագրել՝ իր հոդվածով արատավորել է Ա. Հովհաննիսյանի պատիվն ու արժանապատվությունը եւ նրա իրավունքներն ու օրենքով պաշտպանված շահերը ոտնահարող տեղեկություններ հրապարակել»: Իրեն անաչառ համարող լրագրողը, «Ֆեմիդա» ՀԿ նախագահը պարտավոր չէ՞ր վճիռն ամբողջությամբ ընթերցել, որպեսզի գոնե իր համար պարզեր՝ հատկապես ո՞ր տողով եմ ոտնահարել Ա. Հովհաննիսյանի օրենքով (թե՞ դատարանով) պաշտպանված իրավունքներն ու շահերը: Ոչինչ, որ Զ. Ամիրխանյանն անկարեւոր համարեց իմ կամ փաստաբանի՝ Մ. Զանոյանի բացատրությունից որեւէ մեջբերում անել, բայց, հանուն անաչառության, կարող էր չէ՞ Ա. Հովհաննիսյանին ցուցադրել արժանապատվությունը վերականգնելիս: Այն պահին, երբ նա զգուշորեն զննում էր Գերմանիայում կատարած իր գողության վերաբերյալ փաստաթղթի թարգմանությունը, կամ ցույց տար նրա հրճվանքը, երբ տեսավ, որ նոտարն ապիկար չի գտնվել եւ երկրորդ անգամ չի կնքել փաստաթուղթը:

Իմ բացատրություններն անկարեւոր էին, գոնե հայցվորին կամ դատարանին հարց տար՝ իսկ Ա. Հովհաննիսյանը որեւէ տեղեկանք ունե՞ր, ասենք, ԲՇՏ-ից, որ մինչեւ հոդվածի հրապարակումը պատիվ ու արժանապատվություն է ունեցել, որը կորցրել է իմ հոդվածի հետեւանքով: Լրագրողի անաչառությունս չկորցնելու համար ես գոնե դա կանեի, տ. Զ. Ամիրխանյան, կամ առնվազն կհարցնեի արդարադատության նախարարին՝ տեղյա՞կ եք, թե ինչ վճռի տակ են ստորագրել վերաքննիչ դատարանի 3 դատավորները: Ինչպես դուք եք ասում՝ ես ոտնահարել եմ քաղաքացու պատիվն ու արժանապատվությունը, իսկ դուք կարո՞ղ եք ցույց տալ մի քաղաքացու, որին օգնել եք վերականգնել իր իրավունքները կամ պաշտպանել եք դատարանի ոտնձգությունից: Չէ՞ որ դուք լրագրող եք, «Ֆեմիդա» հասարակական կազմակերպության նախագահ:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

«ԱԺ վերահսկիչ պալատը պիտի նորովի պայքարի հսկայական չափեր ընդունած պետական չարաշահումների դեմ»

Սկիզբը էջ 1

Ենթարկվո՞ւմ է արդյոք վերահսկիչ պալատը ճնշումների: Արթուր Բաղդասարյանի համոզմամբ՝ այո՛, մի շարք օրինակներ կան, երբ վերահսկիչ պալատին արգելվել է հետաքննություն անցկացնել այն ոլորտներում, որոնք գտնվում են այս կամ այն բարձրաստիճան պաշտոնյայի «հովանավորության» տակ: Վերոհիշյալ սպառնալիքից խուսափելու նպատակով Ա. Բաղդասարյանը պնդում է, որ օրենքում ամրագրվի մի կետ, համաձայն որի՝ վերահսկիչ պալատի ներկայացուցիչն իրավասու է, իր լիազորությունների շրջանակում գործելով, հաշվետու չլինել, թե ինչ ուսումնասիրություններով է զբաղված:

Ի դեպ, Ա. Բաղդասարյանի առաջարկած օրենսդրական փոփոխությունների շարքն ԱԺ-ն արդեն հաստատել է առաջին ընթերցմամբ, իսկ երկրորդ ընթերցմամբ ընդունումը, արդեն մի քանի ամիս հետաձգվում է. օրենքի հեղինակի կարծիքով՝ գործադիր իշխանությունն էլ խոչընդոտողի իր դերն ունի այս առումով: Բնականաբար, ընդամենը 24 անդամից բաղկացած վերահսկիչ պալատը չի կարող լիարժեքորեն վերահսկել մեծաթիվ նախարարությունների հարյուրավոր աշխատակիցներին, որոնց մի ստվար մասն «անտեղյակ» չէ կատարվող վարկային չարաշահումներից: Որպեսզի արդյունավետության գործակիցը բարձրանա, օրենսդրական փոփոխությունների հեղինակն առաջարկում է վերահսկիչ պալատում ավելացնել հաստիքների թիվը: «Երբ ցանկանում ենք գոնե որոշ չափով մեղմել պետականորեն տարածված կոռուպցիան, պիտի մեծացնենք ԱԺ վերահսկիչ պալատի դերն ու նշանակությունը, իսկ այդ մարմնի գործունեության անկախությունը երաշխավորելու համար՝ ներկայացուցիչների կազմում պիտի ընդգրկենք խորհրդարանական խումբ-խմբակցությունների անդամներին. ամեն դեպքում այսօր քաղաքական մի քանի ուժեր արդեն լրջորեն զբաղվում են համապատասխան փաստաթղթի մշակմամբ», ասաց պատգամավորը:

Նա մատնանշեց եւս մի քանի անկատարություն, որոնք հանգեցնում են վերահսկիչ պալատի անբավարար աշխատանքին (մի կողմից այս պետական մարմինն ունի իրավունքներ, մյուս կողմից՝ դրանց լիարժեք օգտագործումը հմտորեն խոչընդոտվում է շահագրգիռ ուժերի կողմից): Մասնավորապես՝ վերահսկիչ պալատը երկրում ամեն տարի իրականացվող մեծաթիվ վարկային ծրագրերին անդրադառնում է լոկ այն ժամանակ, երբ այդ ծրագրերն ավարտված են, իսկ մեղավորներն ու պատասխանատուները՝ օրենքի ու հաշվեքննության «ձեռքերից» հեռու: Ի՞նչ պետք է ձեռնարկել. «Մենք առաջարկություն ենք ներկայացրել, որ վերահսկիչ պալատն իրավունք ստանա յուրաքանչյուր եռամսյակը մեկ խորհրդարանին տեղեկացնելու, թե ինչպես է ընթանում տվյալ վարկի օգտագործման ծրագիրը: Կառավարությունը եւս պիտի պարտավորվի խորհրդարանին տեղյակ պահել այդ գործընթացների վերաբերյալ», ասում է Ա. Բաղդասարյանը: Նույն կերպ, ըստ նրա, հարկավոր է կանխել եւս մի անկատարություն. «Պատգամավորները բացարձակապես անտեղյակ են, թե ինչ պայմաններով է Հայաստանն իր ֆինանսավորողների հետ վավերացնում խոշոր վարկային ծրագրերը. հերթական պայմանագրի վավերացման ավարտից հետո միայն մեզ բաժանում են աղքատիկ բովանդակությամբ հակիրճ մի տեղեկանք, որը մեզ ոչինչ չի ասում»: Պատգամավորն առաջարկում է, որ խորհրդարանն տվյալ վարկային ծրագրի մասին մանրակրկիտ տեղեկությունները ստանա մինչ պայմանագրերի կնքումը, այլապես անիմաստ է դառնում չարաշահողների դեմ ցանկացած ձեռնարկում: Իսկ ինչ վերաբերում է վերահսկիչ պալատի բացահայտումներին, ապա դրանք չպիտի անհետեւանք մնան. հետաքննության նյութերը դատախազությունում հայտնվելուց հետո՝ գլխավոր դատախազը պիտի պարտավորվի տարին մեկ հանդես գալ խորհրդարանականների առջեւ ու հաղորդել տեղեկություններ այդ քրեական գործերի ընթացքի վերաբերյալ:

Պետական միջոցների չարաշահումները կանխարգելելու տարբերակ-առաջարկություններից բացի, Արթուր Բաղդասարյանը թվարկեց նաեւ չարաշահումների մի քանի ապշեցուցիչ փաստեր, թեպետ, առանց անուններ նշելու (կոռուպցիայի ճանով մտահոգված մեր պետական այրերի գլխավոր թերությունը՝ հասկանալի դրդապատճառներով): Նա հիշատակեց ոռոգման համակարգի վերականգնման ծրագրում, փոքր ՀԷԿ-երի սեփականաշնորհման մրցույթում թույլ տրված կոպիտ սխալները, 400 մլն իեն կազմող ճապոնական դրամաշնորհի փոշիացումը, կենսաթոշակային եւ զբաղվածության հիմնադրամի ցուցակներում երբեւէ չգրանցված ու չհաշվառված 44 հազ. տնտեսվարող սուբյեկտների փաստացի գոյությունը եւ այլն. անհամար չարաշահումների փաթեթում հատուկենտ փաստեր, որոնք, սակայն, պատճառ են դարձել պետբյուջեին հասցված միլիոնավոր դոլարների վնասի:

Հ.Գ. «Հակաստվեր» կազմակերպությունը, որն, ի դեպ, «Եվրասիա» հիմնադրամի դրամաշնորհներով սնվող հերթական կազմակերպություններից մեկն է, ի եզրափակումն սեմինարի՝ լրատվամիջոցներին կոչ արեց սեփական ուժերով պայքարելու պետական չարաշահումների դեմ: Ուզում ենք հիշեցնել, որ պայքարելու համար անհրաժեշտ է առնվազն 2 որակի անկախություն՝ ֆինանսական ու մտավոր, իսկ այդպիսիք չկան, քանի որ լրատվամիջոցները դժվարին պայմաններում են գոյատեւում: Արթուր Բաղդասարյանի առաջարկած օրենսդրական փոփոխությունների առնչությամբ էլ նշենք, որ դրանք, անգամ կատարյալ լինելով, չեն գործի, երբ կոռուպցիայի դեմ պայքարող պետական այրերը կամ ժողովրդի ընտրյալները քաջություն չունենան ապացուցելու, թե իրենք էլ անկախ են՝ ֆինանսապես ու մտածողությամբ: Քանզի կիսատ ասված ճշմարտությունը ստից էլ վատ է:

Դպրոցը, որ «կորցրել» էր ճանապարհը

Ե՞րբ է գտնվելու ազգային դպրոցի երկար սպասված մոդելը

Քաղաքական ու տնտեսական անցուդարձերին զուգընթաց՝ մեր իրականությունն էլ վերածնվում է՝ նոր դեմք ընդունելով, նոր գաղափարներ ու արժեքներ որդեգրելով: Այդ անցուդարձերում շատ արժեքներ կորսվում են, եւ հաճախ պայմաններ է թելադրում անարժեքը: Եվ հետո չափազանց երկար ժամանակ է պահանջվում, որպեսզի տվյալ պահի գաղափարներն, իրենց դարն ապրելով, զտվեն՝ սպառվեն կամ վերածնվեն: Ինչպես, նման անցուդարձերի զոհ դարձավ նաեւ «ամենազգային» կառույցներից մեկը՝ դպրոցը, որը թեպետ քննադատելի շատ տարրեր էր պարունակում խորհրդային շրջանում, սակայն միաժամանակ ուներ գնահատելի ավանդույթներ ու ոգի: Այսօրվա դպրոցը՝ ուսուցչական ու աշակերտական ներուժով հանդերձ, ոչնչով չի հիշեցնում երբեմնի կառույցը, ուր առաջնային արժեքը գիտելիքն էր: Մեր մասնագիտական ներուժը սպառում է իրեն՝ փոխարինողներ չլինելու եւ արտագաղթի պատճառով: Ո՞ւմ է ժառանգություն թողնելու գիտական, մտավոր ու ստեղծագործական այն ողջ հարստությունը, որ կուտակվել է նախորդ սերունդների տքնաջան աշխատանքի շնորհիվ... Առայժմ այդ ժառանգությունը հասցեատեր չունի:

Իրականում սարսափելի այս փաստը, թվում է, ամենեւին չի անհանգստացնում իշխանություններին, որոնք անկախության հաստատման առաջին տարիներին խայտաբղետ նորամուծությունների փորձադաշտ դարձրին դպրոցը, իսկ հետո, ասես ձանձրացած, առհասարակ «ձեռք քաշեցին» այդ համակարգից՝ լռելյայն համաձայնելով, որ դպրոցը վերածվի ժամանցի եւ գնահատականի առուծախի թագավորության: Չինովնիկների մի ստվար զանգվածի համար այս համակարգը եկամտի հարմար աղբյուր է... Ստորեւ կփորձենք ընդհանուր գծերով դիտարկել, թե հասարակությունում ընթացող սոցիալական, բարոյահոգեբանական ու այլեւայլ փոփոխություններն ինչպես են անդրադարձել եւ անդրադառնում դպրոցին՝ մի կառույցի, ուր վերոհիշյալ փոփոխություններին արձագանքելով ու դրանք յուրացնելով՝ ձեւավորվում ու հասունանում է մատաղ սերունդը:

Սոցիալական անհավասարությունը եւ դպրոցը

Որքանո՞վ անդրադարձավ դպրոցի եւ աշակերտի հոգեբանության վրա սոցիալական շերտավորումների ի հայտ գալը: Որքանո՞վ է նկատելի այդ խավային տարբերությունը դասարաններում:

Մինչ այս հարցերին պատասխանելը՝ չանտեսենք հայտնի հանգամանքը. Հայաստանում սոցիալապես անապահով խավի իրական թվաքանակի վերաբերյալ պաշտոնական տեղեկությունները չափազանց հարաբերական են: Սոցիալապես անապահով խավին են դասվում, օրինակ, գործազուրկները, որոնք հաշվառված են նաեւ մարդասիրական օգնության գրասենյակներում, սակայն նույն այդ գործազուրկների զգալի մասը, պաշտոնապես չծառայելով որեւէ հիմնարկությունում, զբաղվում է, ասենք, առեւտրով եւ նյութապես ավելի ապահով վիճակում է, քան բյուջետային հիմնարկությունների աշխատակիցները, որոնք չնչին աշխատավարձ են ստանում, այն էլ՝ ամիսներ ուշացումով: Այսպիսով, պաշտոնական տվյալները կարող են միայն թյուրիմացություն հարուցել ընտանիքները սոցիալապես դասակարգելու ընթացքում: Ավելի հեշտ է արձանագրել սոցիալապես ապահով փոքրամասնության մոտավոր չափը, որ կազմում է ողջ բնակչության ընդամենը 5 տոկոսը:

Այդ 5 տոկոսի ներկայացուցիչները դասարաններում անմիջապես աչքի են զարնում: Արաբկիրի հանրակրթական դպրոցներից մեկի ուսուցիչները հանպատրաստից վիճակագրություն անցկացրին՝ յուրաքանչյուր դասարանում՝ 1-2 երեխա: Նրանք երթեւեկում են միմիայն ավտոմեքենայով, որը հաճախ իրենք էլ վարում են: Այնուամենայնիվ, արտասահմանից յուրացված այսօրինակ սովորույթներն առավել բնորոշ են քաղաքի կենտրոնում գտնվող «հարուստ եւ անունով» դպրոցներին, իսկ ծայրամասային դպրոցներում, ուր սովորում են երբեմնի բանվորաինժեներական խավի ընտանիքների երեխաները, նման օրինակների չես հանդիպի. ավելին՝ այս դպրոցներում հաճախ ես բախվում երեխաների թերսնվածության, աղքատության դեմքերի: «Դասարաններում արտաքուստ դժվար է տարբերակել, թե երեխաների քանի տոկոսն է ապրում սոցիալապես անապահով ընտանիքում», ասում է ուսուցիչներից մեկը, «չէ՞ որ հայերս միշտ էլ առաջնային տեղ ենք հատկացրել մեր երեխաների կրթությանը՝ ոչինչ չխնայելով դրա համար: Հիմա էլ, թեպետ շատ ենք փոխվել, ըստ սովորույթի շարունակում ենք ամեն գնով միջոցներ հայթայթել եւ երեխային ապահովել հագուստով, դասագրքերով, գրենական պիտույքներով...»: «Որպեսզի իմ երեխան ես չմնա ուրիշ երեխայից» նշանաբանն, այսպիսով, զուտ ինքնաբերաբար գործում է: Ցավոք, հաճախ հենց այս նշանաբանն է պատճառ դառնում ուսուցիչների շահարկումներին. ծնողները, խտրություն չդնելով միջոցների միջեւ, իրենք էլ են նպաստում, որ կաշառակերությունը դպրոցներում այդչափ տարածվի: Իսկ ինչ վերաբերում է ծայրահեղ աղքատ, չքավոր խավի երեխաներին, ապա ուսուցիչներն ասում են. «Այդ երեխաներն առհասարակ չեն հաճախում դպրոց: Եթե երեխան չունի անգամ հագուստ, ծնողը նրան փողոց է ուղարկում՝ դրամ մուրալու, եւ ո՛չ թե՝ դպրոց»:

Ի դեպ, սոցիալական շերտավորումները ո՛չ միայն աշակերտներին են «բնորոշում», այլեւ՝ ուսուցիչներին: Նյութապես ապահով ուսուցիչները հիմնականում դասավանդում են զուտ հանուն ձեւականության, մինչդեռ սոցիալապես անապահով խավի ուսուցիչների համար մանկավարժությունը նախեւառաջ ապրուստի միջոց է, եւ մոտեցումն էլ աշխատանքին բոլորովին այլ է: «Ինչո՞ւ չեն մտածում, որ ուսուցիչն էլ կարող է լինել թերսնված, ուսուցիչներին կաշառակերության եւ այլ մեղքերի մեջ մեղադրելով՝ ինչո՞ւ են «մոռանում», որ ամիսներ շարունակ աշխատավարձ չենք ստանում, ընտանիքում մի կերպ ենք ծայրը ծայրին հասցնում», հարցն իրենց տեսանկյունից է ներկայացնում մի ուսուցիչ: Իրոք, ուսուցիչն ակամա տեղափոխում է դպրոց իր կենցաղն ու հոգսերը, երեխան ակամա առնչվում է այդ հոգսերին, վերլուծում ուսուցչի կերպարը՝ կենսակերպից զոհ կամ դժգոհ մարդու, եւ ձեւավորվում այդ կերպարով, եւ յուրացնում...

Դպրոցն ու ապազգայնացումը

Ինչպիսի՞ն է այսօրվա աշակերտը: Պատասխանը, որ աշակերտության հիմնական զանգվածի բնութագիրն է տալիս, միանշանակ է՝ անտարբեր: «Այսօրվա աշակերտի մեջ, թվում է, իսպառ բացակայում է գիտելիք ստանալու, ընթերցանության ու արվեստի հանդեպ սերը», ասում է Արաբկիրի քաղաքապետարանի կրթության, մշակույթի եւ սպորտի բաժնի մասնագետ Ա. Մելիքսեթյանը: Թե ինչն է հետաքրքրում ու գրավում այսօրվա պատանիներին, երիտասարդներին, բոլորս էլ գիտենք՝ ամերիկյան ֆիլմերը, համակարգչային խաղերը եւ այլն: Պատանիների ու երիտասարդության շրջանում վտանգավոր չափերի են հասնում թմրամոլությունը, մարմնավաճառությունը: Ի վիճակի՞ է արդյոք դպրոցը հեռու պահելու աշակերտներին արտաքին աշխարհի արատավոր երեւույթներից: Այսօրվա դրությամբ՝ հազիվ թե, քանի որ մեր կրթական համակարգում ներկայումս բացակայում է վերոհիշյալ երեւույթների միակ հնարավոր հակակշիռը՝ գաղափարական ու քաղաքական ճիշտ ուղղվածությունը: Դպրոցն անպաշտպան է արտաքին արատների առջեւ, քանի որ ուսուցիչներն էլ, իրենց աշակերտների պես, «մոլորվել» են հին ու նոր գաղափարների միջեւ, կես ճանապարհին: Դեռեւս գտնված չէ ազգային դպրոց հասկացության ընդունելի եւ մնայուն մոդելը, որի շնորհիվ կպահպանվեին անցյալի ավանդույթները եւ, միաժամանակ, դպրոցը «կընթանար» նոր ժամանակներին ու մտածողությանը համաքայլ:

Թաղապետարանի կրթության բաժնի աշխատակցի կարծիքով՝ աննպատակահարմար նորամուծություն էր տասնամյա դպրոցը միջին եւ ավագ դպրոցների բաժանելը: Նախկինում, 1-2 տասնամյակ առաջ, նման տարանջատումն իրեն կարդարացներ, քանզի բավականին տարածված էր 8-ամյա կրթությունը մասնագիտական ուսումնարաններում շարունակելը կամ անմիջապես աշխատանքի անցնելը: Ներկայումս, երբ աշխատատեղերը չեն բավականացնում անգամ բարձրագույն կրթություն ունեցողներին, իսկ ուսումնարանների հիմնական մասը չի գործում, վերոհիշյալ տարաբաժանումը կարող է նույնիսկ վնասակար դեր խաղալ. միջին (8-ամյա) դպրոցն ավարտած եւ ուսումը չշարունակող երեխան մնում է առանց որեւէ զբաղմունքի, այսինքն՝ հայտնվում փողոցի «իշխանության» տակ: Ավագ դպրոցը (8-10 դասարաններ), որ կոչվում է մասնագիտացված թեքումով, եւս իրեն չի արդարացնում, քանզի թեքում կոչվածը մեծ մասամբ ձեւական է: Այժմ, ի դեպ, չափազանց նորաձեւ է դարձել, բոլոր դպրոցներն ինչ-որ թեքում ունեն: Նախկինում հատուկենտները թեքում ունեին, սակայն արդարացնում էին իրենց կոչումը: «Դպրոցների տնօրենները, տեսնելով, որ թեքումով դպրոցների թիվն օրեցօր ավելանում է, սկսեցին առաջնորդվել հետեւյալ մտավախությամբ. եթե իր դպրոցի համար որեւէ թեքում չընտրի, աշակերտների արտահոսք կլինի, քանզի բոլորն են ուզում, առանց մեծ գումարներ ծախսելու եւ դասախոսներ վարձելու, նախապատրաստվել ընդունելության քննություններին: Թեքումով դպրոցներն այդ առումով լավագույն տարբերակն էին թվում եւ լայնորեն գովազդվում էին...», ասում է Ա. Մելիքսեթյանը: Այսպիսով, թեքում ունենալը դպրոցների համար դարձավ ասես պարտադիր, թեպետ կարճ ժամանակ անց թե՛ աշակերտները, թե՛ ծնողները վերադարձան այն մտքին, որ ամենահուսալին, այդուհանդերձ, «թանկարժեք» դասախոսների մոտ պարապելն է, գոնե բուհ ընդունվելու ինչ-ինչ երաշխիքներ ես ունենում: Բացի այդ՝ ընդունելության ծրագրի պահանջներն այնպես թե այնպես գերազանցում են մասնագիտական առարկայի այն առավելագույն պաշարը, որ երեխան յուրացնում է դպրոցում: Ծրագրերի այս անհամապատասխանությունը եւս «անբուժելի» խնդիր է դարձել:

Կան ավելի ընդարձակ խնդիրներ, դրանք միայն դպրոցում չէ, որ սկիզբ են առնում: Օրինակ, օտար լեզուների ուսուցման ասպարեզում ռուսերենի գերիշխանությունը հիմնավորապես փոխարինվեց անգլերենի գերիշխանությամբ, ինչն էլ իր հերթին ստվերում թողեց այլ լեզուներն ու դրանք ուսումնասիրելու նպատակահարմարությունը: Օրինակ, մասնագիտություն ընտրելիս եւս հետաքրքրությունները դարձան չափազանց սահմանափակ, քանզի միայն համակարգչային գործի եւ անգլերենի իմացությունն է երիտասարդներին աշխատատեղ «բերելու», այլ մասնագետները, չնչին բացառությամբ, դատապարտված են գործազրկության ու անհեռանկար գոյատեւման: Այս ամենը դպրոցի՝ առայժմ «անձեւ» այդ կառույցի հետ մեկտեղ ներկայացնում է աղետալի մի պատկեր. նեղ հետաքրքրությունների տեր եւ իրենց երկրին լիովին օտար շրջանավարտներ, որոնք վաղը դառնալու են «օֆիսային» աշխատողներ, իսկ վաղը չէ մյուս օրը գուցեեւ արտագաղթելու են...

ԱՆՈՒՇ ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ

Երեւանի վայելուչ տեսքը՝ համազգային խնդիր

Արաբկիր համայնքի ձեռքբերումները եւ հոգսերը

Դժվար, բայց եւ բովանդակալից կյանքով է ապրում Երեւանի ամենամեծ համայնքներից մեկը՝ Արաբկիրը: Հատկապես վերջին տասն ամիսներին ակնառու է դրանցից շատերի լուծման նորովի, դրական ընթացքը: Այսօր երախտագիտությամբ են իրենց կրթօջախ ոտք դնում քաղաքապետարանի ենթակայության տակ գտնվող 6 կապիտալ վերանորոգված մանկապարտեզների աշխատողներն ու ծնողները, 21 դպրոցների ուսուցիչներն ու աշակերտները, որոնք այս տարվա սեպտեմբերի 1-ին դպրոց եկան հարակից փողոց-բակերի վաղեմակույտ աղբից վերջապես մաքրված տարածքով: Առավել եռանդուն է դարձել Պատանի տեխնիկի կայանի, մշակույթի 2 տների, երաժշտա-դաստիարակչական կենտրոնի գործունեությունը: Բարի խոսքով են հիշատակում համայնքի շատ փողոցների բնակիչները քաղաքապետի նախաձեռնած աշխատանքները՝ տարածքների ասֆալտապատման, կանաչապատման եւ եղած բուսականությունը չորացումից փրկելու գործում: Գոհունակությամբ են նշում նաեւ քաղաքապետի այցելությունները կրթա-դաստիարակչական օջախներ՝ երեխաների սոցիալական վիճակին ծանոթանալու եւ հնարավորինս օժանդակելու նպատակով: Եվ առավել բացառիկ երեւույթ. Ֆելիքս Յայլոյանի քաղաքապետ նշանակվելու օրից համայնքի ենթակայության տակ գտնվող կրթա-մշակութային հաստատություններում ժամանակին են տալիս աշխատավարձերը: Այսօր գործում է «Արաբկիր» հիմնադրամը, որի անմիջական խնդիրն է սատարել սոցիալապես անապահով ընտանիքներին: Փորձ է արվում նաեւ համայնքում յուրովի լուծել մերօրյա սոցիալ-տնտեսական ճիրաններում խեղդվող արդյունաբերական հարցերը: Վերջերս ստեղծվել է «Արաբկիր-սերվիս» փակ բաժնետիրական ընկերությունը, որ խթանելու է փոքր ու միջին հիմնարկ-ձեռնարկությունների գործունեությունը: Գործազրկության պրոբլեմը որոշ չափով կգտնի իր լուծումը նաեւ համայնքում մամուլի տարածման բաժին բացելու կապակցությամբ:

Այսօր համայնքն ունի իր «Արաբկիր» պարբերաթերթը: Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի միջոցառումներին Արաբկիր համայնքն ունենալու է իր նկատելի ներդրումը: «Բազմաբնույթ

միջոցառումներ ենք իրականացնելու, որոնցից առավելապես կարեւորում եմ հուշարձանի կառուցումը», ասում է Ֆելիքս Յայլոյանը: Հիշյալ հուշարձանի կոմպոզիցիայի նախագծի հեղինակն է Արաբկիր համայնքի գլխավոր ճարտարապետ Գառնիկ Ղամբարյանը: «Թաղապետարանի նախաձեռնությամբ վերջին ժամանակներս Մերգելյան ինստիտուտին հարակից պուրակը ժողովրդական տոնախմբությունների հավաքատեղի է դարձել: Հենց այստեղ որոշեցինք տեղադրել հուշարձանը: Կոմպոզիցիայի առանցքը կազմում են Աստվածաշունչ մատյանը, որ տեղադրված է խորանի դիմաց գտնվող խորանարդի վրա եւ բեմը: Հուշարձանը վեր է խոյանում հույս, սեր, հավատ խորհրդանշող երեք օղակներով, որոնք վեղարներ-խաչեր են կրում: Իսկ հուշարձանն ամփոփող ծիածան-կամարը խորհրդանշում է Աստծո հաստատած ուխտը Նոյի, նրա որդիների եւ եկող սերունդների միջեւ», պատմում է Գառնիկ Ղամբարյանը: Ինչպես նշում է քաղաքապետը, այս ինքնաշեն կառույցի ֆինանսական միջոցների հովանավորներին գտնելու հարցում մեծապես օժանդակել է Գարեգին Բ վեհափառ հայրապետը:

Հիշատակարժան այս բոլոր նախաձեռնությունների ետեւում ուրվագծվում է գործածանաչ եւ հոգատար քաղաքապետի ձեռքը,* որ ստացավ քաղաքացուն հարիր ջանադրությամբ ձգտում է բարեփոխումներով նշանավորել իր համայնքի կյանքը: Սակայն անկարելի է չանդրադառնալ նաեւ մի շարք պրոբլեմների, որոնք շոշափելիորեն խոչընդոտում են համայնքի հետագա բարեկեցության թափը: Դրանցից քաղաքապետն առանձնակիորեն կարեւորում է պետության կողմից եկամտահարկերի եւ դոտացիայի ոչ լիարժեք հատկացումը: «Ծանր է ֆինանսական բյուջեի խնդիրը, որը ջանում ենք լցնել սեփական ուժերով տեղական տուրքերի միջոցով: Մյուս կարեւոր խոչընդոտը ինքնակառավարման մարմինների վերաբերյալ ոչ լիարժեք օրենսդրական դաշտն է: Ինքնակառավարման մարմինները պետք է համապատասխան լիազորություններ ունենան, որպեսզի կարողանան լիարժեքորեն ղեկավարել համայնքը: Համոզված եմ, որ հասունացել է Սահմանադրության մեջ համապատասխան փոփոխություններ անելու ժամանակը, ասում է Ֆելիքս Յայլոյանը, մեր մայրաքաղաք Երեւանը մեկ մարմին է, մեկ միավոր, եւ բոլորս, միաբանվելով, պետք է հոգանք նրա ընդհանուր վայելուչ տեսքը, քաղաքի մաքրության, շինարարական-ճարտարապետական նկարագրի առումներով. դա համազգային խնդիր է»:

ԹԱՄԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԱԶԳ **միջազգային**

ԹԵԺ ԿԵՏ

Պաղեստինում բախումները վերաճեցին պատերազմի

Սկիզբը էջ 1

Սպանդի տեսարանը կատաղեցրեց իսրայելցիներին: Իսրայելական բանակի շտաբի պետ Ամնոն Լիպկին Շահակը սպառնաց, որ իրենք վրեժ կլուծեն: Հեսմիջօրեին իսրայելական բանակը տանկերով եւ ուղղաթիռներով գրոհեց Ռամալլահի վրա: Ուղղաթիռների հրթիռներից վնասվեցին կամ քանդվեցին վարչական շենքեր, զորանոցներ, ռադիոկայան: Կան տասնյակ զոհեր: Իսրայելական օդուժը նաեւ ռմբակոծեց Գազան, Երիքոնը, Հեբրոնը, Նաբլուսը:

Իսրայելի վարչապետ Եհուդ Բարաքը հայտարարեց, թե ամենամոտ ժամանակներս կազմելու է «ազգային փրկության կառավարություն», որի մեջ կմտնեն սիոնիստական աջ եւ ձախ բոլոր ուժերի ներկայացուցիչները: Կառավարության մեջ կմտնի նաեւ «Լիկուդ» դաշինքի ղեկավար Արիել Շարոնը, որը դեռ վերջերս դեմ էր խոսք պատժամիջոցներին: Բարաքին այժմ աջակցում են նույնիսկ այն կուսակցությունները, որոնք անցյալում կոչ էին անում տապալել նրան:

Իսկ պաղեստինցիների ղեկավար Յասեր Արաֆաթը որոշեց ազատ արձակել ծայրահեղական «Համասի» եւ «Իսլամական ջիհադի» բանտարկված մարտիկներին, որպեսզի նրանք կռվեն իսրայելցիների դեմ: Իսրայելցիները հրետակոծել են Ռամալլահում Արաֆաթի շտաբի մերձակա շենքերը, բայց, ըստ պաղեստինյան աղբյուրների, Արաֆաթը «անվնաս է եւ ապահով տեղում»:

Իսրայելական բանակի կտրուկ գործողություններից հետո Յասեր Արաֆաթը Պաղեստինի միջազգային համագործակցության նախարար Նաբիլ Շաաթի միջոցով ի լուր աշխարհի հայտարարեց, որ այժմ խոսքը «պատերազմի մասին է»:

ՃԳՆԱԺԱՄ

Նավթի գներն աննախադեպ աճ են արձանագրում

Այս անգամ իսրայելա-պաղեստինյան. բախումների պատճառով

Համաշխարհային շուկայում նավթի գների կտրուկ աճ արձանագրվեց այն բանից հետո, երբ անհայտ անձինք ահաբեկչական գործողություն կատարեցին Եմենի ափերի մոտ կանգնած ամերիկյան նավի վրա, իսրայելական բանակը սկսեց ռմբահարել Ռամալլահը եւ Գազայի շրջանը: Հոկտեմբերի 13-ի դրությամբ Նյու Յորքի բորսայում նավթի գինը կազմեց 36 ԱՄՆ դոլար մեկ բարելի դիմաց: Այսօր արդեն նավթի գինը, ինչպես նշում են միջազգային փորձագետները, կարող է հասնել 38 դոլարի, իսկ մինչեւ տարեվերջ, նայած թե ինչպիսի զարգացում կլինի իսրայելա-պաղեստինյան ճակատում եւ ինչ դիրքորոշում կցուցաբերի Վաշինգտոնը, անցնել 40 դոլարի սահմանագիծը:

Ո՛չ Պաղեստինը, ո՛չ Իսրայելը նավթ արդյունահանող երկրներ չեն, սակայն իսրայելա-պաղեստինյան բախումների ենթադրվող ուժգնացումը (որոշ դիտորդներ խոսում են պատերազմի մասին) անուղղակիորեն ազդում է համաշխարհային շուկայում նավթի գների վրա: Բանն այն է, որ նավթ արդյունահանող արաբական երկրներն ու Իրանն ԱՄՆ-ից պահանջում են անկողմնակալ վերաբերմունք պաղեստինա-իսրայելական հարցում, հակառակ դեպքում սպառնում են նվազեցնել նավթի արտահանման ծավալները: Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպությունը (ՕՊԵԿ) կարող է հրաժարվել խոստումից՝ նավթի գները պահպանել 22-28 դոլարի սահմաններում: Վաշինգտոնը կանգնած է ծանր դրության առաջ. տարածաշրջանային իր գործընկեր Իսրայելին օգնելը նշանակում է վտանգի տակ դնել ԱՄՆ տնտեսությունը: Երեկ Սաուդյան Արաբիան եւ Իրանը, որոնց բաժին է ընկնում համաշխարհային շուկա առաքվող նավթի մի ստվար հատված, ակնարկեցին, թե քիչ ծավալներով կնվազեցնեն նավթի առաքումը: Նույնիսկ Իրաքը՝ «սիոնիստական վարչակարգի» ամենամեծ թշնամին, որ այնքան կարիք ունի նավթ առաքելու, 500 հազար բարելով կրճատել է դրա ծավալները:

Իսրայելա-պաղեստինյան բախումների հետեւանքով աննախադեպ շահեկան դիրքում է հայտնվել Ռուսաստանը: Ընդ որում՝ ե՛ւ քաղաքական, ե՛ւ տնտեսական առումով: Ռուսաստանին հնարավորություն է ընձեռվել վերագտնել իր կորցրած դիրքերը Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքում, նույնիսկ խոսակցություններ են գնում Մոսկվայի՝ իսրայելա-պաղեստինյան բանակցություններում որպես միջնորդ հանդես գալու մասին: Ճգնաժամը որեւէ ձեւով խոչընդոտ չէ ռուսական նավթը միջազգային շուկա առաքելու համար, մինչդեռ արաբական երկրներն այս հարցում կարող են դեմարշ կատարել, եւ որպես հետեւանք՝ նավթի գների աննախադեպ աճ կարձանագրվի: Ռուսաստանն ՕՊԵԿ-ի անդամ չէ, չի ենթարկվում կազմակերպության միասնական արտաքին նավթային քաղաքականությանը: Իսկ միջազգային շուկայում նավթի գների բարձրացումը նշանակում է ռուսական Urals մակնիշի նավթի գների աճ: Մի խոսքով՝ Ռուսաստանի հիվանդ տնտեսության ապաքինման իրական հույսեր:

Թ. Հ.

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

Պուտինը հաստատ կայցելի Բաքու

«Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի միջեւ այցագրային կարգ չի հաստատվի»

«Ես դեմ եմ Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ այցագրեր մտցնելուն: Ես համաձայնություն եմ տվել Ադրբեջանում Ռուսաստանի դեսպանի պարտականություններն ստանձնելուն պայմանով, որ երկու երկրների միջեւ այցագրային կարգ չմտցվի: Ամեն հնարավորը կանեմ բարելավելու ռուս-ադրբեջանական հարաբերությունները», հինգշաբթի ասել է Ադրբեջանում Ռուսաստանի նորանշանակ դեսպան Նիկոլայ Ռյաբովը՝ նախագահ Հեյդար Ալիեւին իր հավատարմագրերը հանձնելու արարողությունից հետո տեղի՝ ունեցած առանձնազրույցի ընթացքում:

Դեսպան Ռյաբովը նշել է, որ նոյեմբերի վերջերին ՌԴ նախագահ Վլ. Պուտինի Բաքու պաշտոնական այցելությանը ռուս քաղաքական շրջանները լուրջ կարեւորություն են տալիս. «Հայաստանի նախագահ Քոչարյանը վերջերս այցելեց Մոսկվա, իսկ շուտով Ադրբեջան է ժամանելու Վլ. Պուտինը: Ռուսաստանի նախագահի այցը Բաքու ցույց է տալիս Մոսկվայի համար Ադրբեջանի կարեւորությունը»:

Ադրբեջանական ANS գործակալությունը խանդավառությամբ նշում է, որ Ռուսաստանի նախագահի սպասվելիք այցն առաջինը կլինի անկախություն ձեռք բերելուց հետո: Հեյդար Ալիեւը ՌԴ դեսպանին ասել է, թե ռուս-ադրբեջանական քաղաքական հարաբերություններում միայն մեկ խնդիր կա. «Ռուսաստանը լիովին չի օգտագործում իր միջնորդական առաքելությունը՝ տարիներ ձգվող հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը լուծելու նպատակով: Մինչեւ այսօր Մոսկվայի միջնորդությունը դրական արդյունք չի տվել»:

Վերջին շրջանում Ադրբեջանի նախագահը մի քանի անգամ հայտարարել է, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության լուծման բանալին ոչ Վաշինգտոնում է, ոչ էլ Փարիզում, այլ՝ Մոսկվայում, որ միայն Ռուսաստանի ջանքերով է հնարավոր հարթել կնճիռը: Հիշեցնենք նաեւ, որ վերջերս Մոսկվայում կայացած Պուտին-Քոչարյան հանդիպումից հետո ՌԴ նախագահը ԼՂ հարցում հստակ արտահայտեց Մոսկվայի դիրքորոշումը. «Ես չեմ ցանկանում, որ որեւէ մեկը կարծի, թե Ռուսաստանն ունի իրավունք եւ ինչ-ինչ յուրահատուկ հնարավորություններ վճռելու ցանկացած հակամարտություն, այդ թվում եւ ղարաբաղյանը»: Բաքվի դիտորդների կարծիքով, Պուտինի խոսքերն ուղղված էին ոչ թե Ռոբերտ Քոչարյանին, այլ Հեյդար Ալիեւին:

Թ. Հ.

Ուկրաինա-Ադրբեջան 2001 թվականի գործակցության ծրագիր

ԲԱՔՈՒ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Սաֆար Աբիեւի Կիեւ կատարած պաշտոնական այցի շրջանակներում ստորագրվել է Ադրբեջանի եւ Ուկրաինայի 2001 թ-ի համագործակցության ծրագիր: Ստորագրման արարողությունից հետո տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ընթացքում նախարարները հաղորդել են ՎՈՒՈՒԱՄ դաշինքի շրջանակներում համագործակցության հեռանկարների մասին՝ ներառյալ միասնական խաղաղարար գումարտակի ձեւավորումը: Կիեւում տեղի է ունեցել նաեւ Աբիեւի հանդիպումը Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կուչմայի հետ:

Իրանի ԱԳ նախարարի այցը Սիրիա եւ Լիբանան

Հոկտեմբերի 11-ին Իրանի ԱԳ նախարար Քամալ Խարազին ժամանեց Դամասկոս, Սիրիայի ղեկավարության հետ տարածաշրջանում ստեղծված ճգնաժամի շուրջ բանակցություններ վարելու նպատակով: Իսկ հոկտեմբերի 12-ին այդ հարցը քննարկեց Բեյրութում, որտեղ նա հանդիպեց նաեւ «Հեզբոլլահի» առաջնորդների հետ: Խարազին Թեհրանից մեկնելուց առաջ լրագրողներին հայտարարեց, որ Իրանի նախագահ Մոհամեդ Խաթամին որպես Իսլամական համաժողով կազմակերպության նախագահ առանձնահատուկ ուշադրությամբ է հետեւում տարածաշրջանում տեղի ունեցող իրադարձություններին: Նշենք, որ Թեհրանն ի սկզբանե դեմ է եղել միջինարեւելյան խաղաղության գործընթացին, այն անարդարացի համարելով, ինչի համար մշտապես արժանացել է ԱՄՆ-ի դատապարտությանը, թեեւ միաժամանակ ընդգծել է, որ գործընթացը պատնեշելու գործնական որեւէ քայլի չի դիմելու, քաղաքականություն, որը առավել ցայտուն բնույթ կրեց Խաթամիի նախագահության օրոք: Այսուհանդերձ, այսօր Իսրայելի եւ պաղեստինցիների միջեւ բախումների առնչությամբ Իրանի քաղաքական բոլոր հոսանքներն իրենց դիրքորոշմամբ միահամուռ են՝ կողմ են ընդդեմ Իսրայելի զինված պայքարի շարունակմանը եւ վերջինիս չգոյությանը: Ահա թե ինչու Խարազին ժամանելով Դամասկոս հայտարարեց, որ արաբները պետք է ընդդիմանան Իսրայելին, եւ որ գերեվարված իսրայելցի զինվորների ազատ արձակման դիմաց պետք է ազատ արձակվեն պաղեստինցի բոլոր բանտարկյալները: Ավելին, պահպանողական հոսանքի հայտնի դեմքերից մեկը՝ Իրանի անվտանգության խորհրդի քարտուղար Մոհսեն Ռեզաին հայտարարել է, թե անհրաժեշտ է ձեւավորել ընդդիմության ուժեր կազմված իսլամական երկրների կամավորներից: Բայց եւ այնպես նման հայտարարություններն ավելի շատ կարգախոսային բնույթ են կրում եւ Իրանում իշխող քաղաքական մթնոլորտի արգասիք են: Դա պայմանավորված է 2001 թ. այդ երկրում կայանալիք նախագահական ընտրություններով, մանավանդ որ բախումների տարածումն, անշուշտ, իր բացասական ազդեցությունը կունենա նաեւ Իրանի վրա: Հետեւաբար Թեհրանի գործնական քաղաքականությունն ավելի շատ ուղղված է լարվածության թուլացմանը:

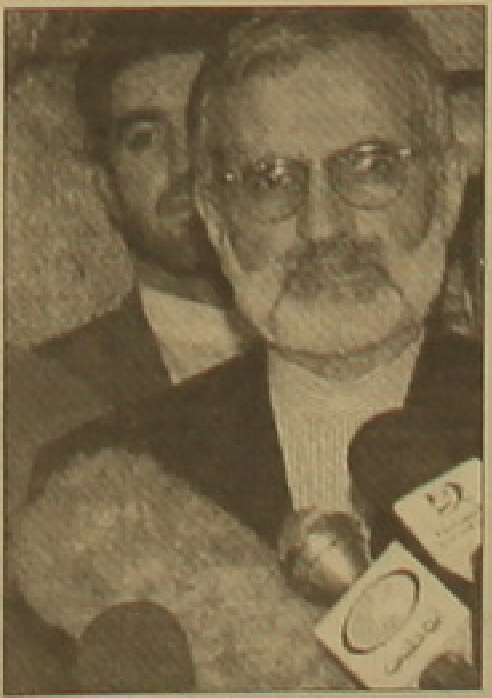

Այս հարցը Դամասկոսում Քամալ Խարազին քննարկել է նաեւ այստեղ գտնվող Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Իգոր Իվանովի հետ: Բացի այդ, ինչպես նշում են ֆրանսիական աղբյուրները, ֆրանսիացի պաշտոնյաները, կապ հաստատելով իրանցի գործընկերների հետ, քննարկում են իսրայելցի զինվորներին ազատ արձակելու, ինչպես եւ տարածաշրջանում լարվածությունը թուլացնելու հարցերը: Նույն նպատակով շուտով Թեհրան կժամանի նաեւ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանը: Հոկտեմբերի 12-ին վերջինս Բեյրութում հանդիպել է Խարազիի հետ, որի ընթացքում կողմերը քննարկել են իսրայելցի զինվորականների հարցը, որից հետո Իրանի ԱԳ նախարարը, հանդիպելով «Հեզբոլլահի» ղեկավարությանը, նրան է փոխանցել Անանի պատգամը: Ի դեպ, Բեյրութում արդեն Խարազին մեղմելով իր դիրքորոշումը, հայտարարել է, որ գերեվարված իսրայելցիների հարցի լուծումը «Հեզբոլլահի» մենաշնորհն է: Ավելացնենք նաեւ, որ Վաշինգտոնը Իրանի հետ բարեկամական հարաբերություն ունեցող երկրներին, այդ թվում Փարիզին եւ Մադրիդին առաջարկել է, որպեսզի Թեհրանին հորդորեն Իսրայելի գերեվարված զինվորների ազատ արձակման առնչությամբ ճնշում գործադրել Լիբանանի «Հեզբոլլահի» վրա, թեեւ Թել Ավիվը հայտարարել է, որ զինվորների գերեվարման հարցում մեղադրում է Դամասկոսին եւ իրեն իրավունք վերապահում ընդդեմ Սիրիայի ռազմական գործողությունների դիմելը:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

Ֆրանսիայի կոմկուսն էլ գործարար է

Ֆինանսական դժվարությունները ֆրանսիացի կոմունիստներին ստիպում են երբեմն զանց առնել գաղափարախոսությունը: Փարիզի Կոլոնել Ֆաբիեն հրապարակում գտնվող ՖԿԿ նստավայրը երբեմն վարձով է տրվում տարաբնույթ միջոցառումների առիթներով: Այսպես, նորաձեւության փարիզյան շաբաթի շրջանակներում այդ գմբեթավոր, գեղեցիկ շենքը (որը բրազիլացի նշանավոր ճարտարապետ Օսկար Նիմեյերի գործերից է) վարձակալված է իտալական պատրաստի հագուստի «Պրադա» հանրահայտ ֆիրմայի կողմից, որը կներկայացնի 2001 թ. հագուստի հավաքանի: Հոկտեմբերի 12-ի երեկոյան շուրջ 1200 հրավիրյալներ ներկա էին ցուցադրության բացման հանդիսությանը:

Որպես վարձավճար նշվում էր 300 հազար ֆրանկանոց մի գումար: Սակայն ՖԿԿ նստավայրի կառավարիչ Ժերար Ֆուրնիեն «Լիբերասիոն» թերթի թղթակցի հետ զրուցելիս չհաստատեց այդ թիվը: «Պրադա» ֆիրման մոտ օրերս խանութ կբացի Փարիզի Սենտ Օնորե արվարձանում:

Առաջին անգամը չէ, որ ՖԿԿ նստավայրը վարձով է տրվում կուսակցության գանձարանը գոնե մասամբ լցնելու նպատակով: 1971 թվականին կառուցված ՖԿԿ «միջնաբերդի» դռներն օտարների առջեւ արդեն բացվել էին 3 տարի առաջ, երբ այնտեղ ցուցադրություն էր կազմակերպել ամերիկացի երիտասարդ ձեւարար Անդրե Ուոլքերը: Իսկ ֆրանսիական նորաձեւության օրենսդիրներից մեկը՝ «Քրիստիան Լաքրուա» ֆիրման իր մոդելների հավաքածուն ՖԿԿ նստավայրում ցուցադրեց 1999 թ.: Այդ գեղեցիկ շենքում պարբերաբար նկարահանվում են կարճամետրաժ ֆիլմեր եւ գովազդային տեսահոլովակներ:

ՖԿԿ գլխավոր քարտուղար Ռոբեր Հյուն եւ իր մերձավորները հավանաբար գոհ են շենքի եկամտաբերությունից: Բայց նրանք չտեսնելու են տալիս այն հանգամանքը, որ վարձակալներին թերեւս ավելի շատ հրապուրում է կոմունիզմի փլատակների վրա միջոցառում կազմակերտելու գաղափարը: Շենքում արգելված միակ բանը «Նիմեյերի կառույցն անարգող» գովազդների նկարահանումն է:

Հոկտեմբերի վերջերին շենքում կբացվի ժամանակակից նկարիչների ու քանդակագործների ցուցահանդես «Հիսուս Քրիստոսի պատկերը 2000 տարի անց» թեմայով: Դա մեկնաբանվում է որպես կաթոլիկներին սիրաշահելու հերթական փորձ: Ամռանը կոմկուսի գանձապետ Ռոլան Ժակեն հերքել էր այն լուրերը, թե վաճառքի են հանվել Էսոնի դեպարտամենտում գտնվող Լենինի թանգարանը եւ ՖԿԿ փարիզյան նստավայրը: Բայց ստիպված խոստովանել էր, որ կուսակցության ֆինանսական «վիճակը լուրջ է»:

Կոմկուսը ծարահաս սկսել է վաճառել որոշ պատմական մասունքներ: Այսպես, Իվլինի դեպարտամենտի Բազենվիլ բնակավայրում 2 միլիոն ֆրանկով վաճառվել է մի կալված, որը սերտորեն կապված է ՖԿԿ երբեմնի բազմամյա ղեկավար, միջազգային կոմունիստական ու բանվորական շարժման հայտնի գործիչ Մորիս Թորեզի անվան հետ: Անցյալ տարի վաճառվել են 4 մլն ֆրանկ ընդհանուր արժողությամբ կալվածքներ:

Կոմկուսի կրճատվող թվակազմը չի ապահովում բյուջեի մուտքերը: Ներկայումս ՖԿԿ անդամների թիվը 187 հազար է՝ մարտ ամսվա 200 հազարի եւ 1996 թ. 270 հազարի դիմաց: Նույնիսկ ՖԿԿ «Յումանիտե» թերթի տնից հետո էլ կոմկուսի բյուջեի պակասորդը 1,5 մլն ֆրանկ է:

Գ. Բ.

Մշակույթ

«Այդ երաժշտությունը արյանս մեջ զգացի»

Լուդվիգ Բագիլի մահվան 10-ամյակի առթիվ

Յուրաքանչյուր թանկագին մարդու կորստի հետ հաշտվում ենք չափազանց դժվար, սակայն Լուդվիգ Բագիլի պարագայում դա մի առանձնահատուկ սաստկությամբ ապրեցի: Դա նույնիսկ ընդվզում էր կյանքի անարդարության դեմ: Եվ պատճառը միայն այն չէր, որ նա չափազանց կանուխ էր հեռանում, այլեւ որ լեցուն էր ստեղծագործական փայլուն ծրագրերով, եռանդով ու կյանքով լի: Դա այն մահերից էր, որը համարում ես անհեթեթ ու անարդար, անգամ անհարիր իր իսկ՝ մահվան սկզբունքներին, եթե մահն իսկապես ինչ-որ սկզբունք ունի:

Դրանից զատ, 1990 թ. օգոստոսն էր, պայքարի եւ հույսի տարի, երբ յուրաքանչյուր կորուստ ընդունում էինք շեշտված սրությամբ, մանավանդ եթե հեռացողը շատ արժանավոր մեկն էր: Ոչ միայն մենք էինք զրկվում նրանից, այլեւ, ավա՜ղ, նա էր զրկվում ապագայի այն մեծ սպասումներից, որոնցով լի էինք բոլորս:

...Հիշում եմ, թե ինչպես առաջիններից մեկն անդրադարձավ արցախյան ոգորումին՝ իրանահայ բանաստեղծ Վարանդի խոսքերի հիման վրա ստեղծելով «Արցախ» հրաշալի հայերգը: Դա նման չէր մեզ համար սովորական դարձած ռազմաշունչ, խրոխտ ու աղմկալից հայերգներին: Իր նրբին մեղեդայնության, իր լավատեսության հետ միաժամանակ մի թախիծ էր զգացվում, որը հատուկ է ընդհանրապես Լուդվիգ Բագիլի երաժշտական բոլոր կտորներին: Սակայն այս դեպքում, թախիծը կարծես նրբազգաց արվեստագետի կանխատեսումն էր, որ սպասվող հաղթանակը մեզնից, ավա՜ղ, չափազանց թանկ զոհաբերություններ է պահանջելու...

Լուդվիգ Բագիլը (Տեր-Բարսեղյան) ծնվել է 1931 թ. Համադանում (Պարսկաստան): Նա ժառանգն էր երկու փառահեղ տոհմի: «Իմ նախահայրերս 1603 թ. Շահ Աբասի բռնագաղթով եկել, հաստատվել են Պարսկաստան. ըստ տվյալների, եղել են ազնվական տոհմից եւ հոգեւորական: Մեր ազգանունները եղել են Տեր-Սուքիասյան եւ Տեր-Բարսեղյան: Բոլորն էլ աշխատել են Ջուղայի վանքում եւ նաեւ Չարմահալի գավառում: Բազմաթիվ են մեր ընտանիքի մեջ հայ մշակույթի անվանի ծառաները... Ուրեմն, այդ ընտանիքի զավակը լինելով, հայ հոգեւոր երաժշտությունը բնական երեւույթ էր ինձ համար: Հիշում եմ, բոլորը երգում էին մեր հոգեւորական երգերը»:

Չափազանց կարեւոր են կենսագրական այս տվյալները հասկանալու համար Լուդվիգ Բագիլ կոմպոզիտորի ու երգահանի բացառիկ երեւույթը մեր մշակույթի մեջ: Որպես բարձրակարգ երաժիշտ նա իր կրթությունն ստացավ Եվրոպայում 1954 թ. ավարտելով Հռոմի «Սանտա Չեչիլիա» կոնսերվատորիան: Այստեղ նա արժանանում է ջութակահարի բարձրագույն վկայականի, այնուհետեւ, մինչեւ 1959 թ. մասնագիտանում է կամերային երաժշտության, ջութակի դասավանդման բնագավառում եւ կոմպոզիցիա սովորում Ջիովաննի Չամերինիի մոտ:

1959 թ. վերադառնում է Իրան եւ ղեկավարում Թեհրանի օպերայի երգչախումբը եւ դասավանդում Թեհրանի պետական երաժշտանոցում:

1965 թ. հաստատվում է Մյունխենում ստանձնելով նվագախմբի ղեկավարի եւ մենակատար ջութակահարի պաշտոնները Մյունխենի օպերայի մեջ:

Երաժիշտ կատարողի գործունեությանը զուգահեռ Լ. Բագիլն սկսում է նաեւ իր երգահան-կոմպոզիտորի բուռն գործունեությունը: Նրա այս չափազանց կարեւոր աշխատանքը կարելի է բաժանել երեք մասի: Նախ, նա բավական եռանդուն կերպով հայ երաժշտությունն էր ներկայացնում արեւմուտքի բազմաթիվ սրահներում: Մյունխենում հաստատվելու օրվանից սկսած նա բազմաթիվ համերգներ է տվել եվրոպական բազմաթիվ մայրաքաղաքներում եւ Միացյալ Նահանգներում:

Նրա գործունեության երկրորդ մասը հայ ժողովրդական երգերի ու մեղեդիների մշակումն էր, որն ինքը որակում էր «ուսմունք» բառով: Ահա թե ինչպես է բնորոշում Լ. Բագիլն իր այս աշխատանքը. «Երկու ձեւով եմ աշխատում. նախ ուսմունք հայ երաժշտության. ուսմունքը (etude) մի կտորի երաժշտական վերլուծումն է, հիմնված հայ երգերի ոճաբանական դրությունների վրա, թե ինչպես կարելի է պարզ երգերը ներդաշնակել՝ **խուսափելով արեւմտաեվրոպական կամ դասական ներդաշնակումների թեքնիքից** (ընդգծումը մերն է - Ա. Թ.), որովհետեւ, արեւմտաեվրոպական թեքնիքը որ սովորում ենք, չի համընկնում հայ երաժշտությանը: Այս ձեւով ավելի քան 200 ուսմունքներ ունեմ հայ ժողովրդական երաժշտության, հոգեւոր եւ աշուղային երգերի վրա:

Երկրորդ ձեւի աշխատանքս ուղղակի իմ անհատական ստեղծագործություններն են, որոնք արդյունք են հայ երաժշտության աշխատանքների»:

Ուշադրություն դարձնենք արվեստագետի կենսագրության կարեւոր մի փաստին. լինելով քաջահմուտ ջութակահար, նա, ի տարբերություն շատ ու շատ հայ երաժիշտ կատարողների, իր գործունեությունը նվիրում է գերազանցապես հայ երաժշտության տարածմանը: Կարելի է ենթադրել, որ արեւմտաեվրոպական համերգացանկ կազմելով, նա ապշալի հաջողությունների կհասներ:

Սակայն Լ. Բագիլի մեջ կատարվում է զարմանալի, միաժամանակ հասկանալի շրջադարձ. «Պախ, Պեթհովեն հիանալի արվեստագետներ էին, բայց իմ ճանապարհը Կոմիտասն էր, որովհետեւ ուղղակի այդ երաժշտությունը արյանս մեջ զգացի...»:

Այս վճռական շրջադարձի պատճառը դեպի ազգային երաժշտություն, միայն կարոտը չէր, որը պիտի ուժգնորեն արտահայտվեր նրա ամբողջ ստեղծագործության մեջ, այլեւ ստեղծագործելու, սեփական երաժշտությամբ հանդես գալու բնազդական պահանջ: Իսկ նման պարագայում պետք է ուրիշ, ավելի վավերական, ավելի հարազատ ակունք գտնել: Աշակերտելու շրջանն արդեն անցել էր: Այժմ եկել էր ուրիշ շրջան՝ ստեղծագործելու: Իսկ «ստեղծագործության ժամանակ, ասում է Լ. Բագիլն իր հարցազրույցներից մեկում, խնդիրները փոխվում են, այսինքն՝ մարդ պետք է ընտրի իր ուղին: Եթե ստեղծագործական կարողություններ կան, մարդ այդ ուղիի միջոցով կհասնի միջազգային արվեստի, իսկ եթե միջազգայնության հետեւից գնա, միշտ կմնա որպես աշակերտ»:

Լուդվիգ Բագիլն այս հայտարարությունն անում էր արեւմտյան երաժշտանոցներում արեւմտյան երաժշտության հիմքերը խորապես յուրացնելուց հետո, նույն Արեւմուտքում որպես երաժիշտ ո՛չ թե ձախողվելուց, այլ հաջողելուց հետո: Ուշադրություն դարձնենք, որ նա չի ցանկանում մնալ հավերժական աշակերտ, քանզի ստեղծագործել նշանակում է ասել մի բան, որը մինչ այդ դեռ չէր եղել, իսկ արվեստում արարումը ոչնչից չի կարող լինել: Հարազատ ակունքի հայտնագործումը պարտադիր է:

Ինչպես տեսանք, Լ. Բագիլն իր՝ ստեղծագործողի աշխատանքը բաժանում էր երկու մասի. ուսմունք-մշակում եւ սեփական ստեղծագործություններ, որոնց մասին նա միշտ խոսում էր չափազանց զուսպ կամ գրեթե չէր խոսում՝ նախապատվությունը տալով իր «ուսմունքներին»:

Անկեղծ ասած, ես չեմ ուզում դրանք իրարից բաժանել: Թե՛ մեկը, թե՛ մյուսը, տարբեր տարիներին, ես բազմիցս լսել եմ շնորհիվ բարձրակարգ ձայնագրությունների եւ ամեն անգամ դժվարացել եմ հստակ սահմանագիծ նշել նրա մշակումների եւ սեփական գործերի միջեւ: Որքան որ նրա «ուսմունքներում» ներկայացվող հայ ժողովրդական, հոգեւոր կամ աշուղային երգերը, այսինքն՝ ակունքը, ամբողջական թաթախված են Լ. Բագիլի եզակի անհատականությամբ, այնքան էլ սեփականը, ինքնեկը, վերջապես՝ եզակին, թաթախված է ժողովրդականով, հոգեւորով եւ աշուղականով: Մեկը մյուսի առջեւ լայնորեն բացել է դռները, քանզի երկուսն էլ հարազատ են իրար: Ստեղծագործող անհատականության եւ ազգային արվեստի հիմնարար ակունքների զարմանալի փոխներթափանցում: Ահա այսպես էր պատկերացնում նա հայ երաժշտությունը միջազգային ասպարեզ հանելու միակ ուղին:

Լուդվիգ Բագիլը իր որդու՝ բանաստեղծ Վարդիկ Բագիլի հետ

Բագիլի երաժշտության մեջ, լինի մշակում, թե սեփական, դարերի, նույնիսկ հազարամյակների ամբողջական մի ներկայություն է զգացվում... Ասես կոմպոզիտորը հաղթահարելով ժամանակը, խառնելով ներկան անցյալի հետ, կարողացել է իր միջից, մեր միջից դուրս բերել այն տոհմիկը, որն անխաթար մնացել էր՝ ի հեճուկս ժամանակի ավերիչ հոսքին: Եվ զարմանալին այն է, որ Բագիլը որքան ավելի է խորանում ազգայինի մեջ, այնքան ավելի արդիական է հնչում: Նրա նպատակը չէ ստեղծել երաժշտական մի գետտո, այլ սեփական եզակի ինքնությունը շեշտելով միանալ ընդհանուրին:

Թերեւս այս հանգամանքն է նկատի ունեցել երաժշտագետ Ցիցիլիա Բրուտյանը Լ. Բագիլի մասին գրելով այսպես. «...Նա մխրճվում է հայ հոգեւոր, գուսանական, ժողովրդական երաժշտության վերլուծական ուսումնասիրության խորքերը, հիրավի վերագտնում Կոմիտասի հայտնագործությունները եւ հենց դրանով էլ ամրապնդում իր ստեղծագործության ոչ միայն ազգային ոգին, այլեւ դրա ե՛ւ դասական, ե՛ւ ամենաարդիական բացահայտումը»:

...Այսօր, արվեստագետի մահից տասը տարի անց, ես հիշում եմ նրան՝ մշտապես զուսպ ու զարմանալիորեն համեստ, մի առաքինություն, որ հատուկ է իսկական տաղանդներին, նվիրյալներին, որոնք ունայն ամեն ինչը մի կողմ դրած մտածում են Աստծուց տրված իրենց առաքելության մասին... Մի առաքելություն, որ Տեր-Սուքիասյաններն ու Տեր-Բարսեղյանները, չորս հարյուր տարի առաջ, Արարատյան դաշտավայրից իրենց հետ տարան Պարսկաստան... Նրանք նոր բնակավայր բերեցին ամենաթանկագինը՝ ազգային ոգու այն եզակի հատկությունները, որ պահպանել էին հարյուրամյակներ շարունակ... Արդեն կրկնվող մի հրաշքով այդ ամենը հասավ ու կուտակվեց մեկ հոգու, այս անգամ Լուդվիգ Բագիլի մեջ: Հերթափոխն ավարտվեց վսեմ մի արարումով՝ դարերի մեջ պահպանվածին տալով նոր կյանք: Գնահատենք այն եւ մատուցենք աշխարհին:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՉՅԱՆ

ՕՐ ՀԻՇԱՏԱԿԱՑ

«Որքան խոսքեր չարտասանվեցին...»

Հրաչյա Քոչարը 90 տարեկան է...

Նոյեմբերի 13-ին Ե. Չարենցի անվան գրականության եւ արվեստի թանգարանը եւ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտը կազմակերպել էին Հրաչյա Քոչարի ծննդյան 90-ամյակին նվիրված հանդիսություն:

Հանդիսությանը մասնակցում էին եւ Քոչարի մասին խոսեցին Հենրիկ Բախչինյանը, Ազատ Եղիազարյանը, գրողների միության նախագահ Հրանտ Մաթեւոսյանը, բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկյանը եւ այլք:

Ամեն մեկը յուրովի ներկայացրեց Հրաչյա Քոչարին, նրա ստեղծագործական ուղին: Ոմանք հանդես եկան զեկույցներով, իսկ ոմանք էլ, որոնք ճանաչում էին նրան, հուշեր պատմեցին: Քոչար գրողը կրքոտ խառնվածքով մի անձնավորություն էր: Նրա ստեղծագործությունների հիմնական թեման հայ ժողովուրդն է: Նրա բոլոր գրքերում կա հայրենիքի շունչը: «Սպիտակ գիրքը» կարծես ծնունդ է առել ժողովրդի սրտից: Քոչարն առաջիններից էր, որ ստեղծեց հայրենիքից զրկված հայ մարդու կերպարը իր «Կարոտ» վիպակում:

-Այնքան ասելիք կա Հրաչյա Քոչարի մասին, որ չգիտեմ ինչն ասեմ եւ ինչը չասեմ, - ահա այս բառերով իր ելույթը սկսեց Սիլվա Կապուտիկյանը: Նա նշեց, որ Հրաչյա Քոչարը մեծանուն եւ տաղանդավոր գրող է եւ երբեք չպետք է մոռանալ նրա թողած խոր հետքը հայ գրականության մեջ: «Եթե մենք կարողացել ենք պայքարել եւ այսօր ազատ խոսել ազատագրական պայքարների ու Անդրանիկի մասին, այդ ողջ պայքարում առաջին տեղում է եղել Հրաչյա Քոչարը»:

Երկրորդ աշխարհամարտի ժամանակ Քոչարը մեկնեց ռազմաճակատ: Այնտեղից նա ուղարկում էր նամակներ, որոնք տպագրվում էին «Սովետական Հայաստան» թերթում՝ տեղյակ պահելով հայ ընթերցողին պատերազմի իրադարձությունների մասին:

Ներկաները հնարավորություն ունեցան լսել Հրաչյա Քոչարի ձայնը. «Որքան խոսքեր չարտասանվեցին, որքա՜ն պատանիներ կորան, որոնք կարող էին դառնալ երգահաններ՝ ինչպես Կոմիտասը, բանաստեղծ՝ ինչպես Սիամանթոն...»:

Գրողի դուստրը՝ Նվարդ Քոչարը, իր երախտիքը հայտնեց հանդիսության կազմակերպիչներին:

ԼՈՒՍԻՆԵ ԱԼԻԽԱՆՅԱՆ

«Ամեն մեկս պետք է դրախտի իրականություն ստեղծի»

Բացվել է Փարավոն Միրզոյանի անհատական ցուցահանդեսը

Հայաստանի ազգային պատկերասրահի տնօրեն, արվեստաբան Շահեն Խաչատրյանը նկարիչ Փարավոն Միրզոյանի արվեստը գնահատելով մասնավորաբար ասել է. «Փարավոնի արտահայտչական լեզուն, ամենայն հավանականությամբ, պիտի ընթանար իրեն բնորոշ թրթռուն, հնչեղ գույները եզերող մութ տոներից ձերբազատվելու ուղիով: Բայց նրա պատկերների մթամած տարածքը, կարծում եմ, պետք է ընկալել որպես իրականություն, կյանքի թելադրանք, որ շարունակում է շեշտվել, գուցեեւ ենթագիտակցորեն, արդեն հասուն, իր ոճը մշակած նկարչի կտավներում»:

Կարծում ենք, որ Շահեն Խաչատրյանի գնահատումը կարեւոր է ամեն մի նկարչի համար: Եվ նույնքան կարեւոր է անհատական ցուցահանդեսը, որն այս օրերին ներկայացնում է Հայաստանի ազգային պատկերասրահը: Ցուցահանդեսի բացման օրը Փարավոն Միրզոյանի բարեկամներից, նրա գեղանկարչությունը գնահատողներից ոմանք իրավացիորեն եւ հանիրավի նեղացան, քանզի չկարողացան խոսք ասել: Ու այս օրերին, երբ դեռ ազգային պատկերասրահում ցուցադրվում են Փարավոնի կտավները, բանաստեղծ Շանթ Մկրտչյանի հետ նստել ենք նկարչի՝ Թումանյան փողոցում գտնվող արվեստանոցում: Զրուցում ենք: Նկարչության, բանաստեղծության, կյանքի մասին ընդհանրապես:

Շ. Մ.- Չորս սրահներում բացված ցուցադրանքն անչափ խնամքով է արված: Ասեմ քեզ, բարեկամս, դու կարողացել ես շեշտել ամեն մի նկար, անկախ այն բանից, թե որ թեմատիկայով ու կատարման ժամանակով եւ եղանակով մի շարք գործեր կարող են միասնական, ամփոփ միտք ունենալ:

Ս. Գ.- Նկարչության մեջ եղել են դեպքեր, երբ մեկ գործ է ցուցադրվել (եւ դա միայն հանճարեղ ստեղծագործողների հանճարեղ գործերին չի վերաբերում): 50-ամյակը լրացրած նկարիչը, որի այս ցուցահանդեսը կարելի է հատընտիր համարել, հենց այս «մի նկարի ցուցադրություն» շարք կարելի է համարել: Ցուցահանդեսում արվեստը ճանաչելու նույն զգացումն ունեցա, ինչ որ Օհան Դուրյանի համերգների ժամանակ, թեեւ, բարեկամս, բնավ էլ համեմատության համար չեմ ձեր՝ անունները իրար կողքի հոլովում:

Փ. Մ.- Լիովին համաձայն եմ: Օհան Դուրյանի մեծությունն անհասանելի է, եւ ես չէ, որ նրա հետ պետք է չափվեմ իմ արածով: Բայց ասեմ, որ Օհան Դուրյանի արվեստը ինձ համար թանկ է նրանով, որ մաեստրոն ինքնայրումով է ապրում, ամեն ռոպե, ամեն վայրկյան հսկա մի հրդեհ է սարքում, որի մեջ կարող են այրվել շատերը: Եվ եթե պարապ խելքի տեր մարդիկ պարապ զրույցներ են պտտում, ապա դա լոկ իրենց խեղճությունն ու տգիտությունն է ապացուցում: Ինչպես ամեն մի ճշմարիտ արվեստագետ հեռու պետք է մնա խոսակցություններից ու բամբասանքներից:

Ս. Գ.- Հարկավ, այդպես պետք է լինի: Եթե ականջ դնես քո մասին ասված չար խոսքերին, ապա ինքդ քեզ կթունավորես: Երկու դեպքում էլ՝ լինեն այդ չար խոսքերը ճշմարիտ, թե սխալ, միեւնույն է, դու ես թունավորվում: Խնդա այդ չարախոսների վրա ու անցիր: Ու նաեւ խղճա նրանց: Մեղք են:

Շ. Մ.- Ցավալին միայն այն է, որ չար խոսքն ու չար գործը երբեմն կատարվում է այս հողի վրա: Շեքսպիրի խոսքն այստեղ, այս պարագայում էլ է ծաղկում՝ «...Այս հողի վրա...»:

Փ. Մ.- Երկիրն ու ժամանակն անշուշտ դրախտ ու դրախտային չեն: Բայց ամեն մեկս պարտավոր ենք դրախտի պատկեր, դրախտի իրականություն ստեղծել: Այս է արվեստի մարդու խնդիրը... Մի բան էլ ասեմ, ինձ թվում է, թե հիմա մարդկանց 90 առ 100-ն իրենց տեղում չեն: Խոսքս աստիճանավորների, իշխանավորների մասին չէ լոկ: Մարդն ընդհանրապես չգիտի ինչ է անում, ինչ է ուզում, ինչ առաքելություն ունի: Այ, եթե մեզանից ամեն մեկը կարողանա ճշմարիտ հասկանալ իրեն, իր իսկ թարգմանությունն էլ ճիշտ կանի: Ու ամեն ինչ կդրվի իր տեղում, այնպես, ինչպես Աստված է արարել ու դրել ճշմարիտ տեղում...

...2000-ի աշնանային մի օր աշխարհում հազարավոր բաների հետ կար նաեւ Փարավոն Միրզոյանի ցուցահանդեսը, եւ նկարչի արվեստանոցում «ներքին ազնվականությամբ շնչող Փարավոնի կտավների» (խոսքը կրկին Շահեն Խաչատրյանինն է) հարեւանությամբ ապրող խոսքերը կային:

ՍԵՐԳԵՅ ԳԱԼՈՅԱՆ

Մարզական

ՖՈՒՏԲՈԼ

Շարունակությունը՝ եկող տարի

2002 թ. աշխարհի առաջնության եվրոպական 9 ընտրական խմբերի մասնակիցներին այս տարի մնում է ընդամենը երկու խաղ անցկացնել. կիրակի օրը՝ հոկտեմբերի 15-ին, մրցապարեզ կմտնեն Կիպրոս-Անդորրա (2-րդ խումբ) եւ Սան Մարինո-Լատվիա զույգերը։ Մի վերապահում՝ հնարավոր է, որ Հարավսլավիան իր հետաձգված խաղերը Ռուսաստանի եւ Ֆարերների հետ անցկացնի մինչեւ տարեվերջ։

Հիմնական պայքարն աշխարհի առաջնության ուղեգրերի համար հին աշխարհամասի 50 երկրների հավաքականները կվերսկսեն գարնանը։

Ընտրական մրցումների երրորդ տուրը եւս անցավ բավականին հետաքրքիր, իսկ հանդիպումներից մի քանիսում անակնկալներ գրանցվեցին։

Առաջին խմբի միանձնյա առաջատար դարձավ Ռուսաստանի հավաքականը, որը վստահ հաղթանակ տարավ Լյուքսեմբուրգի թույլ թիմի նկատմամբ։ Գոլերը խփեցին Մաքսիմ Բուզնիկինը, Դմիտրի Խոխլովը եւ Եգոր Տիտովը։

Սլովենիա-Շվեյցարիա խաղում հյուրերը երկու անգամ առջեւում էին հաշվի մեջ, բայց սլովենները, չնայած մեկ խաղացող պակաս ունեին, կարողացան հավասարեցնել հաշիվը։

Շատերի համար անսպասելի էր երկրորդ խմբի Հոլանդիա-Պորտուգալիա խաղի արդյունքը։ Պորտուգալացիները մեկ անգամ եւս ապացուցեցին, որ հակագրոհների վարպետ են եւ կարողացան հաղթել ուժեղ մրցակցին։ Հոլանդացիների դարպասն առաջին խաղակեսում գրավեցին Սերժիո Կոնսեյսաոն եւ Պաուլետան։

Երրորդ խմբի խոշոր անակնկալը Մալթա-Չեխիա խաղում գրանցված ոչ-ոքին էր։

Չորրորդ խմբի երեք խաղերում ընդամենը մեկ գոլ խփվեց, այն էլ՝ Ադրբեջան-Թուրքիա խաղում։ Միակ գոլը խփեց թուրք Հաքան Շյուքյուրը՝ 72-րդ րոպեին։ Հանդիպումից առաջ կողմերը հայտարարում էին, որ խաղալու են միմիայն հաղթանակի համար։ Բաքվի Թ. Բահրամովի անվան մարզադաշտում պայքարն իրոք որ շատ համառ էր եւ շատ կոպիտ։ Խաղից հետո անցկացված մամլո ասուլիսում Թուրքիայի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Շենոլ Գյունեշը հայտարարեց, որ իրենք դատապարտում են մրցակիցների կոպիտ խաղը։ Դրան Ադրբեջանի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Իգոր Պոնոմարյովը հակադարձեց՝ նրանք էին կոպիտ խաղում։ «Անմասն» չմնացին նաեւ հանդիսականները։ Խաղն ավարտվելուց հետո նրանք իրենց «եղբայրների» վրա էին նետում ինչ ձեռքներն ընկնում էր։ Թուրք ֆուտբոլիստները փրկվում էին փախուստի դիմելով։ Հաջորդ օրը լույս տեսած «Սաբահ» թուրքական թերթը խաղի մասին նյութն այդպես էլ վերնագրել էր՝ «Քարկոծում»։

Որոշ չափով անսպասելի էին մեր՝ հինգերորդ խմբի արդյունքները։ Առաջատարը՝ Լեհաստանի հավաքականը, չկարողացավ հաղթել Ուելսի ամուր թիմին։ Նորվեգիա-Ուկրաինա խաղից առաջ դաշտի տերերի գլխավոր մարզիչ Նիլս Սեմբը հայտարարեց, որ իրենք երկու խնդիր ունեն՝ անձրեւը եւ ուկրաինացի հարձակվող Շեւչենկոն։ Հենց Շեւչենկոն էլ հաղթանակ բերեց իր թիմին։ 50-րդ րոպեին, ստանալով խաղընկերոջ փոխանցումը, նա վարպետորեն գրավեց նորվեգացիների դարպասը։ Պարտությունից հետո Սեմբը հրաժարական տվեց...

Մեկ այլ մարզչի՝ Քեւին Քիգանի հրաժարականից հետո Անգլիայի հավաքականն առանց նրա հանդես եկավ ֆինների հետ խաղում։ Հյուրերը մեծ ջանքեր թափեցին հաջողության հասնելու համար, բայց՝ ապարդյուն։ Խոշոր անակնկալ էր հույների պարտությունը Ալբանիայի թույլ թիմից։

Առաջին խումբ

Ռուսաստան-Լյուքսեմբուրգ՝ 3-0
Սլովենիա-Շվեյցարիա՝ 2-2

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Ռուսաստան	2	2	0	0	4-0	6
2. Սլովենիա	3	1	2	0	6-5	5
3. Շվեյցարիա	3	1	1	1	7-4	4
4. Հարավսլավիա	1	1	0	0	2-0	3
5. Ֆարեր. կղզ.	2	0	1	1	3-7	1
6. Լյուքսեմբուրգ	3	0	0	3	1-7	0

Երկրորդ խումբ

Հոլանդիա-Պորտուգալիա՝ 0-2
Իռլանդիա-Էստոնիա՝ 2-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Պորտուգալիա	3	2	1	0	6-2	7
2. Էստոնիա	4	2	0	2	4-6	6
3. Իռլանդիա	3	1	2	0	5-3	5
4. Հոլանդիա	3	1	1	1	6-4	4
5. Կիպրոս	2	1	0	1	3-6	3
6. Անդորրա	3	0	0	3	3-6	0

Երրորդ խումբ

Դանիա-Բուլղարիա՝ 1-1
Մալթա-Չեխիա՝ 0-0
Իսլանդիա-Հս. Իռլանդիա՝ 1-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Չեխիա	3	2	1	0	5-0	7
2. Դանիա	3	1	2	0	4-3	5
3. Բուլղարիա	3	1	1	1	4-2	4
4. Հս. Իռլանդիա	3	1	1	1	2-2	4
5. Իսլանդիա	3	1	0	2	2-6	3
6. Մալթա	3	0	1	2	0-4	1

Չորրորդ խումբ

Սլովակիա-Շվեդիա՝ 0-0
Ադրբեջան-Թուրքիա՝ 0-1
Մոլդովա-Մակեդոնիա՝ 0-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Թուրքիա	3	2	1	0	4-1	7
2. Սլովակիա	3	2	1	0	3-0	7
3. Շվեդիա	3	1	2	0	2-1	5
4. Մակեդոնիա	3	1	1	1	3-2	4
5. Մոլդովա	3	0	1	2	0-3	1
6. Ադրբեջան	3	0	0	3	0-5	0

Հինգերորդ խումբ

Բելառուս-Հայաստան՝ 2-1
Նորվեգիա-Ուկրաինա՝ 0-1
Լեհաստան-Ուելս՝ 0-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Լեհաստան	3	2	1	0	6-2	7
2. Բելառուս	3	2	0	1	5-5	6
3. Ուկրաինա	3	2	0	1	5-5	6
4. Ուելս	3	0	2	1	2-3	2
5. Նորվեգիա	3	0	2	1	1-2	2
6. Հայաստան	3	0	1	2	3-5	1

Վեցերորդ խումբ

Խորվաթիա-Շոտլանդիա՝ 1-1

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Շոտլանդիա	3	2	1	0	4-1	7
2. Բելգիա	2	1	1	0	4-0	4
3. Խորվաթիա	2	0	2	0	1-1	2
4. Սան Մարինո	1	0	0	1	0-2	0
5. Լատվիա	2	0	0	2	0-5	0

Յոթերորդ խումբ

Ավստրիա-Իսպանիա՝ 1-1
Իսրայել-Բոսնիա՝ 3-1

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Իսպանիա	3	2	1	0	5-2	7
2. Իսրայել	3	2	0	1	5-3	6
3. Ավստրիա	2	1	1	0	2-1	4
4. Բոսնիա	2	0	0	2	2-5	0
5. Լիխտենշտեյն	2	0	0	2	0-3	0

Ութերորդ խումբ

Իտալիա-Վրաստան՝ 2-0
Լիտվա-Հունգարիա՝ 1-6

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Իտալիա	3	2	1	0	7-2	7
2. Հունգարիա	2	1	1	0	8-3	4
3. Վրաստան	2	1	0	1	4-2	3
4. Ռումինիա	2	1	0	1	1-3	3
5. Լիտվա	3	0	0	3	1-11	0

Իններորդ խումբ

Ֆինլանդիա-Անգլիա՝ 0-0
Ալբանիա-Հունաստան՝ 2-0

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Գերմանիա	2	2	0	0	3-0	6
2. Ֆինլանդիա	3	1	1	1	2-2	4
3. Ալբանիա	2	1	0	1	3-2	3
4. Հունաստան	3	1	0	2	1-4	3
5. Անգլիա	2	0	1	1	0-1	1

Մրցապարեզում ԿՈՆԿԱԿԱՖ-ի երկրների հավաքականներն են

Ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության ընտրական առաջին փուլի 5-րդ տուրի խաղերն անցկացրին ԿՈՆԿԱԿԱՖ-ի երկրների հավաքականները։ Ներկայացնենք դրանց արդյունքներն ու թիմերի միավորները։

Առաջին խումբ. Մեքսիկա-Տրինիդադ եւ Տոբագո՝ 7-0, Կանադա-Պանամա՝ 1-0։ 1. Մեքսիկա՝ 12, 2. Տրինիդադ եւ Տոբագո՝ 12, 3. Կանադա՝ 4, 4. Պանամա՝ 1 միավոր։

Երկրորդ խումբ. Հոնդուրաս-Ճամայկա՝ 1-0, Սենթ Վինսենթ-Սալվադոր՝ 1-2։ 1. Հոնդուրաս՝ 12, 2. Ճամայկա՝ 12, 3. Սալվադոր՝ 6, 4. Սենթ Վինսենթ՝ 0 միավոր։

Երրորդ խումբ. Բարբադոս-Գվատեմալա՝ 1-3։ ԱՄՆ-ի եւ Կոստա Ռիկայի հավաքականների խաղը հետաձգվել է։ 1. Կոստա Ռիկա՝ 9 (4 խաղից), 2. ԱՄՆ՝ 7 (4), 3. Գվատեմալա՝ 7, 4. Բարբադոս՝ 3 միավոր։

Ընտրական վերջին փուլի չորս մասնակիցներն արդեն հայտնի են։ Դրանք են Մեքսիկայի, Տրինիդադի եւ Տոբագոյի, Հոնդուրասի եւ Ճամայկայի հավաքականները։ Մնում է որոշել մյուս երկու թիմերին։

ՇԱԽՄԱՏ

Ոչ-ոքի՝ 3-րդ պարտիայում

Կասպարով-Կրամնիկ՝ 1-2

Լոնդոնում շարունակվում է «BGN. Աշխարհի առաջնություն» մրցախաղը ներկայիս չեմպիոն Գարրի Կասպարովի եւ այդ կոչման հավակնորդ Վլադիմիր Կրամնիկի միջեւ։

Երրորդ պարտիան նույնպես, ինչպես նախորդները, ընթացավ սուր, հետաքրքիր պայքարում։

Մրցակիցներն ընտրեցին իսպանական պարտիայի բեռլինյան տարբերակը։ Սպիտակ խաղաքարերով խաղացող Կասպարովը 13-րդ քայլում սկզբնախաղային նորույթ կիրառեց, ինչը հանկարծակիի բերեց հավակնորդին։ Այդ իսկ պատճառով Կրամնիկը բավականին երկար մտածեց եւ ի վերջո հայտնվեց ցայտնոտում։ Հետագայում նա կարողացավ պարզեցումների միջոցով խաղը համեմատաբար խաղաղ հուն փոխադրել, որից հետո աշխարհի չեմպիոնի սպառնալիքներն այնքան վտանգավոր չէին։ Նավակային վերջնախաղում Կասպարովը մեկ ավելի զինվոր ուներ, բայց տեսնելով, որ հնարավոր չէ իրացնել նյութական առավելությունը, 45-րդ քայլում ոչ-ոքի համաձայնվեց։ Այսպիսով, մրցախաղի հաշիվը դարձավ 2-1՝ հօգուտ Կրամնիկի։

ԲՐԻՋ

Կմասնակցեն միջազգային մրցաշարերի

Բրիջի հանրապետական ֆեդերացիան ավելի է ակտիվացրել իր գործունեությունը։ Վերջին շրջանում մեզանում երկու կարեւոր մրցաշարեր անցկացվեցին։

Մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել «Աշտարակ-2000» մրցաշարը, որտեղ հանդես եկան Երեւանի եւ Աշտարակի ինը զույգեր։ Մրցաշարի հաղթողներ դարձան Էդուարդ Վարդապետյանն ու Արթուր Անտոնյանը։ Մրցումներում հանդես եկան նաեւ գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներ, որոնք երկյակ էին կազմել տղամարդկանց հետ։ Այդպիսի զույգերից լավագույնը՝ Տատյանա Պողոսովա-Զաքար Տեր-Զաքարյան երկյակն էր, որը գրավեց երրորդ տեղը (ի դեպ, Տատյանան եւ Զաքարը ամուսիններ են)։

Հայաստանի հոբելյանական՝ 10-րդ առաջնությունն անցկացվեց մայրաքաղաքի «Էրեբունի» հյուրանոցում։ Հաղթողների կոչման համար պայքարին մասնակցեցին նաեւ վրացի բրիջիստներ Արչիլ եւ Իրակլի Գարիշվիլի եղբայրները (նրանք երկու անգամ նվաճել են Վրաստանի չեմպիոնի կոչումը), Վրաստանի բրիջի ֆեդերացիայի փոխնախագահ, փորձառու Միխայիլ Վիրսալաձեն եւ Գրիգորի Ղողոբերիձեն։

Մրցավեճն ընթանում էր թղթախաղի վեց սեղանիկների վրա։ Երկօրյա չափազանց համառ պայքարից հետո հանրապետության չեմպիոններ դարձան Արտյոմ Բալոյանը եւ Արմեն Մարտիրոսյանը։ Նշենք, որ սա Բալոյանի 6-րդ չեմպիոնական տիտղոսն է։ Շատ հետաքրքիր իրավիճակ էր ստեղծվել մրցաշարի եզրագծում։ Արսեն Կարապետյան-Լեւ Սեւիյան եւ Էդուարդ Վարդապետյան-Արթուր Անտոնյան զույգերը բացարձակ միանման արդյունքի էին հասել։ Նույնիսկ լրացուցիչ ցուցանիշներով հնարավորություն չեղավ նրանցից որեւէ մեկին առավելություն տալ, եւ այդ իսկ պատճառով նրանք բաժանեցին երկրորդ-երրորդ տեղերը։

Վրաստանի ուժեղ բրիջիստների մասնակցությունը սրել էր պայքարը մրցանակների համար, բայց այս անգամ մեր հյուրերը չկարողացան տեղ գրավել առաջին եռյակում։

Ինչպես առաջնությունից հետո զրույցի ընթացքում ասաց մարզական բրիջի հանրապետական ֆեդերացիայի նախագահ Արտյոմ Բալոյանը, մրցումների արդյունքներով կկազմավորվի երկրի հավաքականը։ Նախատեսվում է, որ մեր ուժեղագույնները կմասնակցեն արտասահմանյան մրցաշարերին, փոխայցելություն կկատարեն Վրաստան։

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

Փորձեք լուծել

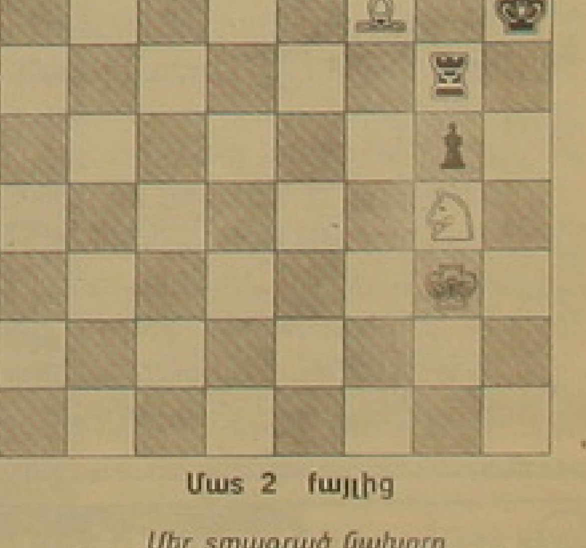

Մատ 2 քայլից

Մեր տպագրած նախորդ 2 քայլանի խնդրի լուծումն է 1.Փa8:

Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամի հայաստանյան մասնաճյուղ

ԲՀԻՕՀ-հայաստանյան մասնաճյուղի հրատարակչական ծրագիրը հայտարարում է հրատարակչական գործունեությանը վերաբերող գրականության թարգմանության մրցույթ հրատարակչությունների միջեւ: Թարգմանվող գրականությունը պետք է ընտրվի ԲՀԻՕՀ-հայաստանյան մասնաճյուղի կողմից առաջարկվող ցուցակներից: Ցուցակներին կարելի է ծանոթանալ ԲՀԻՕՀ-հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակում: Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել դիմում:

Դիմումները ընդունվում են մինչեւ ս/թ. նոյեմբերի 22-ը:

Մանրամասն տեղեկությունների, մրցույթի պայմանների եւ դիմումի ձեւի համար դիմել ԲՀԻՕՀՀՄ հետեւյալ հասցեով. Երեւան, Պուշկինի փ. 1, բն. 2. հեռ. 54-17-19, 54-21-19, 54-39-01, էլ-փոստ. Andranik@osi.am

Բարեկամներ,

Կովկասյան լեռնաշխարհում «Հովնանյան ինտերնեյշնըլը» առաջին անգամ ստեղծել պրոֆեսիոնալ գոլֆի դաշտ եւ ակումբ:

Ուրախությամբ հրավիրում ենք գոլֆի սիրահարների ակումբ՝ ծանոթանալու եւ խաղալու:

Խաղի անհրաժեշտ պիտույքները՝ գնդակներն ու մականները, կարող եք ձեռք բերել գոլֆի մասնագիտացված խանութում, որը գտնվում է գոլֆի ակումբի շենքում: Գները մատչելի են: Գործում է բարը: Կատարվում է նաեւ գոլֆի ակումբի անդամների ընդունելություն համապատասխան անդամավճարով:

Պայմաններին կարելի է ծանոթանալ տեղում:

Հասցեն՝ Երեւան, «Վահագնի» թաղամաս, Գ. Չաուշի 50ա, Կարմիր խաչի վերականգնողական կենտրոնի դիմաց, թիվ 2 տախմոտորային հավաքակայանի հարեւանությամբ:

Հեռախոս՝ 34-07-13 (գոլֆի դաշտ)
39-01-02 (գոլֆի «Արարատ» ակումբ- ընդունելության համար)

Junior Achievement of Armenia is looking for Program Administrator. We need an honest, demanding and polite person who works well with people and numbers. English is required. Salary negotiable. Please, send in your resume to 39 Abovian street, apt. 21.

WWW.WEBNET.AM

Առաջին INTERNET-կատալոգը Հայաստանում

Արտադրություն, հասարակական սնունդ, առեւտուր, ծառայություններ եւ սպասարկումներ, տուրիզմ, սպորտ, հաղորդակցություն, էլեկտրոնիկա, արվեստ, մշակույթ եւ այլն ավելի քան 50 ոլորտ:
Ներկայացրեք Ձեր բիզնեսը եւ գործունեությունը շուրջ 40.000 մարդու մեր երկրում եւ 700 միլիոնի՝ աշխարհում:
Զանգահարեք 56 63 67, 40 19 71:
Այցելեք webnet armenian online catalogue-ի գրասենյակ՝ Աբովյան 16 (Նկարիչների միության շենք):

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

14 հոկտեմբեր

9.00 Հայլուր
9.20 Կուլիսների ետեւում
9.45 Սեզամ, բացվիր
10.20 Ինտելեկտուալ ակումբ
10.50 Մարզաշխարհ
11.20 Փաստագրական կինոնկար «Հնդկաստանի հուշարձանները»
11.40 Ղարաբաղից հետո
12.05 Մեր փոքրիկը մեծանում է
12.45 Մուլտֆիլմ «Ռեքս տիեզերագնացը»
13.00 Փաստագրական ֆիլմ «Ավիացիայի պատմությունը»
17.00 Հայլուր
17.20 Ոսկեփորիկ
17.50 «Մոսկվայի վիրտուոզները» Հայաստանում
18.10 Բարի ախորժակ
18.30 «Համով լոտո»
(Արբանյակային հեռարձակմամբ
18.30 Ռուբիկոն+)
19.00 Խորան լուսո
19.15 Տագնապ
19.45 Պոեզիայի ակնթարթներ
20.00 Բոհեմ
20.35 Տուն-տունիկ
21.00 Հայլուր
21.40 Փաստագրական շարք. «Վերջին օրը». «Կոլին եւ Նունգեսերը»
21.50 Զինուժ
22.20 «02»
(Արբանյակային հեռարձակմամբ
22.20 Կարճամետրաժ կինոնկար «Ոսկե ցլիկը»)
23.00 Ռուբիկոն+
23.40 Հայլուր
00.05 Գ/Ֆ «Երեք գույն. սպիտակ» (Ֆրանսիա-Լեհաստան)

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ

10.00 «Բարի լույս, Հայաստան»
12.00 «Բանգկոկ-Հիլթոն»
17.00 Մուլտֆիլմ
17.20 Մանկական ժամ. «Նինձյա կրիաները», «Կախարդի յոթերորդ օղակը»
18.10 Կինոնկար երեխաների համար. «Ռուխ Դյուկը»
20.00 Լուրեր
20.35 Ժամանակակից օպերային ներկայացում «Փարիզի Աստվածամոր տաճարը»
21.30 «Պահմտոցի»
22.00 Երգի պետական թատրոն. Ալլա Լեւոնյան (2-րդ մաս)
22.30 «Ընտանեկան» ակնթարթ
23.35 Գ/Ֆ «Ուիլ Հանթինգ խելոքը»

11.05 Շեյփինգ Սինդի Քրոուֆորդի հետ
11.30 Մուլտֆիլմ
12.00 Տոմար
13.30 Գ/Ֆ «Թանկագինս, մենք մեզ փոքրացրել ենք»
15.00 Մուլտֆիլմ
16.15 Օլյայի օրագիրը
16.30 Գ/Ֆ «Երկուհարյուրամյա մարդը» (մանկական)
18.30 Հմայիկ
19.05 Չղջիկ
19.30, 21.30, 00.00 Սուրհանդակ
20.00 Մամուլի խոսնակ
20.10 Գիսաստղեր
20.30 Տարբերանշան
21.00 Քաղաք
22.10 Գ/Ֆ «Տեղատարափ»
00.35 Ակնթարթ
00.40 Գ/Ֆ «Ոսկե հորթը» (կոմեդիա)
(Ավարտին Սուրհանդակ)

9.00, 11.00, 16.00, 19.00 Նորություններ
9.10 Հոգեւոր հովվի խոսքը. մետրոպոլիտ Կիրիլ
9.25 Ինչն ինչպես
9.40 Սերիալ «Ալֆ»
10.15 Ճանապարհորդների ակումբ
16.10 Գ/Ֆ «Բաֆֆի»
17.05 «ԿՈՒՊՊ» ծրագրի պրեմիերան
17.35 Դիսնեյ-ակումբ
18.05 «Երալաշ»
18.15 Ով հիշեն...
19.10 «Ուրիշ կյանք» ծրագրի պրեմիերան
20.05 Լեյտենանտ Կոլոմբոն «Պահպանել ծեր աստղերը» դետեկտիվում
22.00 Ժամանակ
22.40 Գ/Ֆ «Միսս Սայգոն» (դերերում Լ. Նելսոն, Ս. Սախդաունել, Ս. Քիպար, ԱՄՆ, 1997 թ.)
00.25 Տանյա երգը
01.15 Գ/Ֆ «Նոր վարդ» հյուրանոցը» (դերերում Ք. Ուոքեն, Ա. Քենեդի, Ջ. Մանտոն, Իտալիա, 1973 թ.)

РТР
8.30 Երկխոսություններ ծնողության մասին
8.55 Կինոնկար երեխաների համար «Անախորժություններ կատվիկների հետ» (ԱՄՆ-Կանադա)
10.30 Մուլտսերիալ «Դինկի տունը»
10.50 Մուլտֆիլմ «Հարյուր կոճակ»
11.00 Բարի լույս, երկիր
11.50 «Հարյուրը մեկին»
12.35 Ինքդ քեզ ռեժիսոր
13.05 Սերիալ «Ընկերները-2»
13.35 Ոսկե բանալի
14.00 «Կոմիսար Ռեքսը»
15.00, 21.00 Լուրեր
15.20 Նիկոլաս Ռիբնիկովը «Գարունը Զարեչնայա փողոցում» ֆիլմում
17.00 Ֆուտբոլի Ռուսաստանի առաջնություն. «Լոկոմոտիվ» (Մոսկվա)-«Ռոստսելմաշ» (Ռոստով-Դոն)
19.00 Իմ ընտանիքը
20.00 Վիճակախաղ «TV Բինգո շոու»
21.35 Ինքդ քեզ ռեժիսոր
22.05 «Քաղաքիկ»
22.45 Ալեքսանդր Պեսկովը «Այն, ինչի մասին մենք այդքան երազում էինք» ֆիլմում
00.50 Գ/Ֆ «Չակիի հարսնացուն» (ԱՄՆ)
02.30 Ֆուտբոլ+TV

15 հոկտեմբեր

10.05 Առավոտ լուսո
10.15 Բարեւ
11.45 Շախմատ-64
12.00 Զինուժ
12.35 Մուլտսերիալ «Քվազիմոդո» (1-ին, 2-րդ սերիաներ)
13.30 Մարդը եւ բնությունը
14.00 Փաստագրական շարք «Մնաս բարով, XX դար. 1957 թ.»
14.50 Նորայր Մեհրաբյան
15.30 Գ/Ֆ «Ցրված պրոֆեսորը» (ԱՄՆ)
17.00 Արծաթե բանալի
17.30 Հայրողաց տներ
17.40 Գանձերի կղզի
18.10 Բարի ախորժակ
18.30 Պրեմիերա
19.00 Ակունքներ
19.25 Շրջադարձ
20.00 Խորհրդարանական ժամ
20.30 Ինչ կա-չկա
21.00 Կիրակնօրյա «Հայլուր»
21.40 Կարոտ
22.10 Ազգային հեռուստատեսության նոր եթերաշրջանի բացումը (կրկնություն)

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ

10.00 Սերիալ «Բանգկոկ-Հիլթոն»
10.50 «Պահմտոցի»
11.00 NON-STOP
11.30 Հնդկական կինոյի ժամ
17.00 Մուլտծրագիր
17.40 Կենդանի տիկնիկ
18.00 Civilis
18.20 Միացեք զմիմեանս
18.40 Մանկական լուրեր
19.00 Լոտո «Շանս»
20.00 «Միասին» (ՄԻՐ)
20.30 «Ներշնչանք». Փառավոն Միրզոյան
21.05 Ջազ
21.30 Գործարար Հայաստան
22.00 «Հում օր»
22.30 Գ/Ֆ «Ընդհատված կյանք»

11.05 Շեյփինգ Սինդի Քրոուֆորդի հետ
11.30 Մուլտֆիլմ
12.00 Տոմար
13.30 Գ/Ֆ «Մալազիայի ծովահենները»
14.45 Մուլտֆիլմ
15.15 Ի դեպ
15.40 Վ/Ֆ «Սարսափելի մողեսներ»
16.30 Մեյ-դեյ
16.50 Մուլտֆիլմ
18.00 Ոսպնյակ
18.10 Գ/Ֆ «Տասներկու աթոռ»
20.30 Անվտանգության կենտրոն
22.00 Համերգ
23.00 Յոթ քար
23.30 Գ/Ֆ «Հրաշալի յոթնյակը»
Ավարտին Յոթ քար

9.00, 11.00, 16.00, 19.00 Նորություններ
9.10 Բանակային խանութ
9.40 Դիսնեյ-ակումբ
10.05 Վաղորդյան աստղ
11.10 «Անլուրջ նոտեր»
11.30 Քանի դեռ բոլորը տանն են
12.10 Առավոտյան փոստ
12.40 Գ/Ֆ «Հավատա՛լ դարձի բերվածին»
14.15 «Է՜խ, Սեմյոնովնա»
14.55 Կենդանիների աշխարհում
15.40 Մի գլուխգործոցի պատմություն
16.10 Գ/Ֆ «Բաֆֆի»
17.00 «Խելոքներն ու խելացիները»
17.35 Դիսնեյ-ակումբ
17.55 Արծաթե գունդ. Շառլ դը Գոլ
19.15 Կանացի պատմություններ
19.50 «Երալաշ»
20.00 Գ/Ֆ «Մարդը Կապուցինների փողոցից» (դերերում Ա. Միրոնով, Ս. Յակովլեւա, Մ. Բոյարսկի, 1987 թ.)
22.00 Ժամանակ
23.00 Գ/Ֆ «Ալիքի կատարին» (դերերում Պ. Սուեյզի, Ք. Ռիվզ, Գ. Բյուզի, ԱՄՆ, 1991 թ.)
01.20 Ֆուտբոլի ժամանակը

РТР
8.30 Վ/Ֆ «Հայրենական մեծ պատերազմի նախաբանը. առասպելներ եւ իրականություն» (1-ին մաս)
9.00 Մուլտծրագիր
9.30 Հայրիկը, մայրիկը, ես սպորտային ընտանիք ենք
10.15 РТР-ի փոստը
10.45 Բարի լույս, երկիր
11.15 «Անշլագ» եւ ընկ.
12.15 «Քաղաքիկ»
12.45 Ռուսական լոտո
13.25 Դաշնություն
14.10 Խորհրդարանական ժամ
15.00 Լուրեր
15.20 Երկխոսություններ կենդանիների մասին
16.20 Երկիր մոլորակ
17.20 Իգոր Իլյինսկին, Վլադիմիր Էտուշը «Հին ծանոթը» ֆիլմում
19.00 Հայելի
20.20 Ալեքսանդր Դոմոգարովը «Տուրեցկու մարշը» սերիալում
22.05 Քեւին Քլայնը «Ես քեզ անչափ սիրում եմ» ֆիլմում (ԱՄՆ)
00.05 Ալեն Դելոնը եւ Ռոմի Շնայդերը «Լողավազան» ֆիլմում (Ֆրանսիա)
02.20 Վավերագրական ֆիլմ «Ճանապարհորդություն դինոզավրերին»

16 հոկտեմբեր

9.00 Հեռուստասերիալ «Մեղքերի թողություն»
10.00 Կիրակնօրյա «Հայլուր»
10.35 Գ/Ֆ «Հեռուստացույցի էջը» (ԱՄՆ)
12.30 Գանձերի կղզի
13.00 Հայլուր
13.20 Ռուբիկոն+
17.00 Հայլուր
17.20 Մուլտսերիալ «Քվազիմոդո» (2-րդ սերիա)
17.45 Իմ տունը
18.00 «Ֆուտբոլ լոտո»
(Արբանյակային հեռարձակմամբ
18.00 Փաստագրական կինոնկար «Գեւորգ Էմին»)
18.30 Ինտելեկտուալ ակումբ
19.00 Փաստագրական շարք «Մնաս բարով, XX դար. 1958 թ.»
20.00 Ձեռագիր
20.35 Տուն-տունիկ
21.00 Հայլուր
21.40 1 լուր
21.50 XX դարի 100 հայերը
21.55 Հեռուստակատալոգ
22.05 Հեռուստասերիալ «Մեղքերի թողություն»
23.00 Հիթ շքերթ
23.25 Մանրամասներ
23.40 Հայլուր
00.00 Հայլուր (ռուսերեն)
00.05 Հայլուր (անգլերեն)
00.15 Կեսգիշերային ճեպընթաց
01.00 Գ/Ֆ «Բազմակողմանի զինվորը» (ԱՄՆ)

ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ

08.00 «Բարի լույս, Հայաստան»
(8.30, 9.30 Լուրեր)
10.00, 18.05 Սերիալ «Մորենա Կլարա»
10.45 Մանկական լուրեր
17.00 Մուլտֆիլմ
17.20 Մանկական ժամ. «Նինձյա կրիաները», «Գարդեմարիններ, առաջ»
19.00 «Հրաշք» լոտո
19.50 Համերգ
20.00, 24.00 Լուրեր
20.35 Օրը
21.35 Ժողովրդական երաժշտության համերգ
22.00 Գ/Ֆ «Նվագ հիշողությամբ»

09.30 Յոթ քար (կրկնություն)
10.00 Անվտանգության կենտրոն (կրկնություն)
19.05 Չղջիկ
19.30, 21.30, 00.00 Սուրհանդակ
20.00 Մուլտֆիլմ
20.30 Հեռանկար
22.05 Գ/Ֆ «Աղես» (կոմեդիա)
00.35 Ակնթարթ
00.40 Գ/Ֆ «Նշանառության տակ» (մարտաֆիլմ)
(Ավարտին Սուրհանդակ)

16.00, 19.00, 01.30 Նորություններ
16.20 Մուլտսերիալ «Ուրվական որսացողները»
16.45 Աստղային ժամ
17.15 ...Մինչեւ 16 եւ բարձր
17.55 Սերիալ «Բաբելոնյան աշտարակ»
19.30 Հատուկ թողարկում «ՏՈՒ-144. վերջին թռիչքը»
19.45 Սպասիր ինձ
20.35 Սերիալի պրեմիերա. «Արագացված օգնություն-2»
21.10 Սերիալ «Սեւ սենյակ»
21.50 «Բարի գիշեր, երեխաներ»
22.00 Ժամանակ
23.00 Նոր սերիալ «Գաղտնի նյութեր»
00.40 Հայացք
01.45 Գ/Ֆ «Մարդը Ոչմիտեղից» (գլխ. դերում Բ. Գրինվուդ, ԱՄՆ, 1996 թ.)

РТР
17.00 Մուլտծրագիր
17.25 Սերիալ «Հասարակ ճշմարտություններ»
18.00, 21.00, 00.00 Լուրեր
18.30 «Կինոսկոպ» Պյոտր Շեպոտիննիկի հետ
20.00 Սերիալ «Սիրո պատմություն»
21.30 Մանրամասներ
21.50, 00.50 Սերիալ «Հետաքննությունը վարում են գիտակները»
00.30 Լուրերից հետո
00.40 Հերթապահ թաղամասային

@rminco Global Telecommunications — Ինտերնետ ծառայություններ «ԻՆՏԵՐՆԵՏ» սրճարանում: Խանջյան 50: Հեռ. 575823:

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Պատվեր 1342 Տպաքանակը 3000 Ստորագրված է տպագրության 13. 10. 2000 Գինը 100 դրամ